

RAPPORT

Et skoleløft for filmen

– hva, hvorfor og hvordan?

● ■ ◆ Festival
◆ ▲ kontor-
◆ et

Forord

Denne rapporten er utarbeidet av Meyer Film & Media på oppdrag fra Stiftelsen Festivalkontoret. Formålet med utredningen har vært å vurdere mulighetene for et større løft for filmformidling til skoleelever i Oslo. I en by med betydelige sosiale og kulturelle forskjeller, og med ulik tilgang til kultur i det offentlige rom, har Festivalkontoret en målsetting om å gi flest mulig elever i Oslo-skolene muligheten til en felles kunstnerisk opplevelse av film på kino. Hovedsakelig, men ikke nødvendigvis, under Festivalkontorets festivaler Film fra Sør (FFS), Oslo Pix (OP) og Arabiske filmdager (AFD). Denne rapporten drøfter hvordan et slikt *skoleløft for filmen* kan organiseres og eventuelt finansieres.

For å kunne gi et bredt perspektiv på fremtidige muligheter for en helhetlig satsing på filmformidling til barn og unge generelt og skoler spesielt, belyses også hovedtrekk ved den nasjonale filmformidlingen til barn og unge i Den kulturelle skolesekken. Rapporten beskriver også i korte trekk hvordan et utvalg andre aktører på filmområdet jobber med filmformidling til skoler, barn og unge.

Stiftelsen Festivalkontoret har mottatt tilskudd til utredningen fra Oslo kommune ved Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet gjennom tilskuddsordningen «Tilskudd til innovasjon innen kultur og kulturnæringer 2019».

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle intervjuobjektene ved ulike institusjoner og organisasjoner som velvillig har stilt opp til dybdeintervjuer og gitt av sin tid og kunnskap. En spesiell takk til ansatte ved Stiftelsen Festivalkontoret og Vega Scene, som har bidratt med informasjon om stort og smått på mange nivå, samt utlån av kontorplass. En stor takk også til Atli Bjarnason som har bistått med gjennomføring og analyse av spørreundersøkelsen rettet mot skoler.

Forfatteren står for øvrig ansvarlig for innholdet i rapporten.

Oslo, 27. november 2019

Åse M. Meyer

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Oppsummering og hovedfunn	3
1.0 Innledning.....	8
1.1 Kulturens dannelseskraft	9
1.2 Et skoleløft for filmen	10
1.3 En fremtidsrettet filmkultur	11
2.0 Metode	14
3.0 Om Stiftelsen Festivalkontoret.....	15
3.1 Festivalkontorets virksomheter	16
3.2 Festivalkontorets filmformidling til skoler i Oslo	17
3.3 Skolevisninger utenfor Oslo.....	19
4.0 Om Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge.....	20
4.1 Skolene og Den kulturelle skolesekken	23
4.2 DKS i Oslo og Akershus	25
5.0 Generelt om filmformidling mot barn og unge.....	28
5.1 Kort historikk.....	28
5.2 Norsk filminstitutt	29
5.3 Regionale filmvirksomheter.....	30
6.0 Andre filmfestivaler og formidling av film til skoleelever	32
6.1 Kinoer og skolevisninger	36
6.2 Digitale skolefilmmuligheter	36
7.0 Presentasjon av spørreundersøkelsen «Film på kino i skoletiden»	40
7.1 Oppsummering av resultatene	49
8.0 Anbefalinger	51
8.1 Tiltak.....	52
8.2 Finansiering	52
9.0 Sluttord/konklusjon	53
Kilder.....	55
Litteratur- og referanseliste	56

Sammendrag

Er det mulig eller ønskelig å innrette et større skoleløft for film på kino i Oslo? Hvem er i så fall best egnet til å gjennomføre dette, og hvordan kan et slikt «skoleløft for film» organiseres og finansieres?

Hvilke innretninger finnes nasjonalt for å sikre en helhetlig filmformidling til barn og unge i skoletiden? Hva er egentlig Kulturtanken - Den kulturelle skolesekken Norge sin rolle, og bør Den kulturelle skolesekken (DKS) lokalt i høyere grad sikre at alle barn og unge tilbys gode filmkulturelle opplevelser i skoletiden?

Kulturtanken skal ifølge sitt mandat ikke lenger gi føringer om innholdet i Den kulturelle skolesekken, men forvalte spillemidlene¹ og sikre at de blir overført til fylkeskommuner og kommuner (tilskuddsmottakere). Sammen med DKS-partnere i fylkeskommuner og kommuner skal Kulturtanken «bidra til å utvikle en felles forståelse mellom kunst-, kultur- og skolesektor og ha et framtidsperspektiv for DKS-ordningen» (Kulturtankens Årsrapport 2018). Det er opp til det enkelte fylke eller kommune å velge hvilke kunst- og kulturprogram som tilbys skolene i egen region. Hva som velges av programinnhold og hvordan DKS administreres lokalt varierer sterkt mellom de ulike fylkeskommunene og kommunene. Hvem sikrer da at alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, ser og lærer mer om vår tids viktigste kulturuttrykk, filmen?

Disse og omkringliggende problemstillinger belyses og drøftes i denne rapporten.

Oppsummering og hovedfunn

Film kommer dårligst ut av alle kunstuttrykkene som formidles gjennom Den kulturelle skolesekken og utgjorde i 2018 mellom 8 og 9% av det totale DKS-tilbudet til landets skoler og elever.

Det skal ifølge Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge være «jevnbyrdighet mellom kunstartene» i DKS, og ingen kunstarter skal fremheves fremfor de andre. Det er derfor påfallende at film kommer så dårlig ut i forhold til de andre kunstuttrykkene.

Med de siste årenes omlegging og ansvarsfordeling av film i DKS ser det ut til at ordningen har blitt underprioritert, noe også flere av informantene som er blitt intervjuet i forbindelse med rapporten har uttrykt. Det er i dag et «lappeteppe» av initiativ når det gjelder filmformidling til barn og unge i skoletiden, og ansvaret er fordelt på mange instanser og virksomheter. Kulturtanken har i dag et hovedansvar, men spillemidlene fordeles til fylker og direktkommuner uten at Kulturtanken legger noen konkrete føringer om innhold.

¹ Spillemidler er fordelingen av overskuddet fra spillevirksomheten i Norsk Tipping AS. Spillemidlene til kulturformål fordeles av Kongen i statsråd etter avholdt generalforsamling i Norsk Tipping.

- En helhetlig og mer offensiv strategi for film i DKS bør utredes nærmere. En øremerking av blant annet midler til større DKS-filmtiltak og prosjekter etterlyses av flere aktører som jobber med filmformidling mot barn og unge generelt, og i skolen spesielt.
- Det er behov for en tydeligere overbygning og ansvarsfordeling dersom man ønsker en gjennomgripende og systematisk satsing på filmformidling til skoler. Mange barn og unge får sitt første møte med en alternativ film- og kinokultur gjennom Den kulturelle skolesekken, men nå fremstår tilbudene svært ujevnt fordelt og litt vilkårlige. Kulturmeldingen fastslår blant annet at: «Kunst og kultur bidrar til den enkeltes dannelsesprosess og må derfor vere tilgjengeleg for alle». Hvem følger opp at kommuner prioriterer og tilrettelegger for film som kunstuttrykk i DKS og sikrer at alle elever får oppleve filmkultur i skoletiden?
- Dersom man skal gjennomføre en gjennomgripende satsing på film i Oslo-skolene bør det etableres en samarbeidsplattform bestående av flere aktører. Et helhetlig skoleløft for film kan vanskelig la seg gjennomføre av én festival, én kino eller én enkelt distributør alene. Samtidig bør det være én koordinerende instans og Stiftelsen Festivalkontoret er godt rustet til og ønsker å ta på seg en slik rolle. Men de bør få med seg andre aktører og etablere et «bransjeråd» som sammen utvikler en tydelig strategi og profil. En langsiktig rammefinansiering vil være nødvendig, blant annet for å sikre midler til menneskelige ressurser som kan koordinere satsingen.
- For å kunne satse på et skoleløft for film på kino i Oslo er et samarbeid med DKS lokalt vurdert som nødvendig, både på et økonomisk og organisatorisk plan. DKS er den instans som per i dag har det beste «kommunikasjonssystemet» med skolene, og som de aller fleste skoler er familiære med. Tilbud om og påmelding til ulike program er godt etablert gjennom deres portal, og de har også god kunnskap om læreplaner og skolens virkeområder generelt. Men det er filmaktørene som har best kunnskap om kunstnerisk innhold og tilgang på film, og et bedre samarbeid bør initieres. Muligheter for en treårig finansiering eller rammeavtale med DKS bør diskuteres mellom partene.
- Tilbud om avgrensede skolefilmfestivaler bør være tilgjengelig for skolene allerede i august/september, da legger skolene undervisningsplanen for hele skoleåret. Det er vanskelig for festivaler som ikke har langsiktige økonomiske rammeavtaler å planlegge et tilbud så lang tid i forkant uten å ha nødvendige ressurser til å jobbe frem et godt innhold.
- I Oslo er DKS plassert i skolesektoren, det vil si i Utdanningsetaten i Oslo kommune. Budsjett-prioriteringer og eventuelle økninger av midler til et større skoleløft for film ligger dermed under Byråd for oppvekst og kunnskap.

- En spørreundersøkelse med tittel «Film på kino i skoletiden» ble sendt ut til 94 skoler i Oslo. 24 % av skolene svarte på undersøkelsen, noe som gjør det mulig å peke på noen tendenser:²
 - 1) Skolekino er en aktivitet som det finnes betydelig interesse for, og som dessuten gjennomføres av de fleste skoler per i dag. 74 % av respondentene oppga å ha vært på kino med elever i skoleåret 2018–2019. Selv om det å vise film i klasserommet, og på den måten unngå flere av de praktiske utfordringene tilknyttet det å organisere en utflukt, trekkes frem som et alternativ av noen av respondentene, går det tydelig fram av svarene at kino er den foretrukne visningsarenaen.
 - 2) Rundt 50 % av respondentene oppgir at de har deltatt på visninger i regi av Festivalkontoret i løpet av det siste skoleåret. Det kan oppfattes som at Festivalkontoret allerede har etablert seg godt i en posisjon som tilbyder og formidler av film til skoler, og at det finnes et stort potensial til å nå ut til mange av skolene som ikke allerede benytter seg av disse tilbudene.
 - 3) 87 % av skolene svarer at det er interesse for å gå oftere på kino i skoletiden. Tilbudet må være gratis.
 - 4) De største hindringene for å gå ofte(re) på kino i skoletiden er at alt ekstra, som ikke er lovpålagte forpliktelser og som ikke ligger i læreplanen, blir en «overskuddsting» (sitat informant). «Skoler er presset på tid» og «tid er en mangelvare» er også utsagn som går igjen.
- For å realisere et reelt skoleløft for film på kino i Oslo bør det være obligatorisk for skolene å se film minst en gang i året. Men da må det ligge føringer for dette i læreplanene, noe det ikke gjør i dag. Det legges heller ikke opp til dette i de reviderte læreplanene som trer i kraft høsten 2020. Dessuten viser spørreundersøkelsen at Oslo-skolene ikke er udelt positive til at skolekino burde være obligatorisk. Retten til å prioritere tids- og ressursbruk ligger hos skoleleder, og rent prinsipielt er også deltakelse i DKS-program en frivillig ordning.
- Nesten samtlige skoler i Oslo står oppført med en kulturkontakt, men rolleansvaret er underordnet mange andre funksjoner som den aktuelle kulturkontakten innehar, og det varierer sterkt hvor aktive kulturkontaktene er. Uten aktive og engasjerte kulturkontakter er det vanskelig å komme i dialog med skoler om programtilbud som ikke er del av DKS. De fleste filmfestivaler i landet som jobber mot skoler har sine egne kontakter ved skolene, og disse er møysommelig opparbeidet gjennom flere år. Det er ofte et svært personavhengig og dermed sårbart system, uten god nok struktur for kunnskapsoverføring.
- Bergen internasjonale filmfestival (BIFF) har gjennom årene bygget en god modell for å vise film til mange elever i Bergen og Hordaland. Denne modellen bør Festivalkontoret, i samarbeid med ulike partnere, legge seg tett opp mot for å gjennomføre et større skoleløft for film i

² Se undersøkelsen som helhet på side 40

Oslo. Man kan se for seg at denne modellen ligger i bunn, men fordeles på de tre festivalene Festivalkontoret drifter, eventuelt i samarbeid med f.eks. HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival. Da vil skoler i Oslo kunne ha fire større festivaler å delta på.

- For å kunne gjennomføre et solid skoleløft for film er det helt nødvendig med langsiktige økonomiske samarbeidspartnere, som sørger for kontinuitet over minst tre år om gangen. Årlige og prosjektbaserte tilskudd gjør det svært utfordrende å planlegge både for arrangør og deltakere, særlig fordi skolene bør ha et programtilbud (fast eller valgfritt) presentert i begynnelsen av skoleåret.
- I arbeidet med rapporten har et stort antall private og offentlig støtteordninger blitt analysert og vurdert, og så langt er det ikke avdekket noen nye, store finansiører som kan være med på å løfte omfanget av filmvisninger for skoleelever. Det er få private sponsorer eller stiftelser som støtter skolekinovisninger. Stiftelsen Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DNB er blant de som går igjen, i tillegg til avtaler en arrangør har med kinoene, som for eksempel gratis eller redusert leie av sal. Det er nasjonale og lokale *offentlige* tilskuddsordninger som stikker seg fram, og som må være en del av grunnfinansieringen for å sikre at film som kunstuttrykk når frem til alle elever, uavhengig av hvor man bor i Oslo (eller landet forøvrig).

Elever på vei inn til filmvisning på Vega Scene under Oslo Pix Ung 2019.
Foto: Bødvar Hole

1.0 Innledning

Kulturmeldingen som ble vedtatt av Stortinget i mai 2019 (Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida) slo fast at «barn og unge må få sterkere eierskap til de kulturelle fellesskapsarenaene i samfunnet» og at «[...] kultursektoren har et ansvar for å inkludere barn og unge og legge til rette for at de kan delta i samfunnet».

Hovedbudskapet i meldingen er at kunst og kultur er ytringer med samfunnsbyggende kraft, og at et rikt og variert kulturliv er en forutsetning for ytringsfrihet og et velfungerende demokrati. Det å ta del i kulturaktiviteter er verdifullt for den enkelte, og innebærer også at man blir vant til å møte et mangfold av meninger og ytringsformer. Slik kan kulturlivet fremme toleranse og forståelse for andre og skape refleksjon og innsikt om verdier, identitet og samfunn.

Stortingets tilslutning til Kulturmeldingen vil føre til store endringer i kulturforvaltningen i Norge på grunn av vedtaket om ny oppgavedeling mellom stat og fylkeskommune på kulturområdet. Fylkeskommunene skal få mer ansvar og større eierskap til utviklingen av kunst- og kulturtilbudet i den enkelte region.³ I en artikkel publisert på Kulturdepartementets nettside står det blant annet: «Avgjørelser som har stor betydning for lokalt og regionalt kulturliv bør ikke tas ensidig av staten. Det er et selvstendig kulturpolitisk mål å medvirke til å spre makt i kultursektoren for å sikre et mangfoldig kulturtilbud og kunstnerisk frihet».⁴

Kulturmidlene skal i årene som kommer i langt større grad disponeres regionalt og lokalt som følge av regionreformene, og forhandlinger om hvilke konkrete oppgaver og ansvar som skal overføres fra staten til fylkeskommunene har nå startet.⁵ For kunst- og kulturaktører vil det være avgjørende at staten sørger for at finansiering, ansvar og myndighet henger sammen for å sikre gode rammevilkår for kulturlivet på tvers av forvaltningsnivåene. Ifølge Kulturdepartementet skal oppgaveoverføringene etter planen tre i kraft i januar 2021.

Disse kulturpolitiske og strukturelle endringene skal ikke diskuteres ytterligere i denne rapporten, men de er nyttige å ha i bakhodet når filmformidling til barn og unge generelt, og i Den kulturelle skolesekken spesielt, diskuteres.

3 I kulturmeldingens kapittel 13 beskrives prinsipper for oppgavedelingen mellom staten og fylkeskommunene som en oppfølging av regionreformen.

4 Kulturdepartementets nettsider; publisert 04.11.19

5 Kulturdepartementets nettsider; publisert 04.11.19

1.1 Kulturens dannelseskraft

Kulturmeldingen slår også fast at: «Danning handlar mellom anna om å gjere enkeltmenneske myndige til å gjere sjølvstendige val ut frå kunnskap om og forståing av samfunnet som eit ytringsfellesskap. Alle skal ha nok basiskunnskap til å gjere dei vala som gjeld livet deira. Kunst og kultur bidrar til den enkeltes dannelsesprosess og må derfor vere tilgjengeleg for alle».

I fremtiden må kommuner og fylkeskommuner ta et tydelig eierskap til, og skissere en retning for, mange av de kulturpolitiske målene som er nedfelt i kulturmeldingen, blant annet dette: «Kunst og kultur kan gi barn og unge opplevingar og eit rom for ytring som har identitetsbyggjande kraft i livet til den enkelte. Barn og unge skal også bli publikum, kulturprodusentar og kunstnarar i framtida. Dei kulturelle dugleikane, vanane og forventningane dei har, vil påverke morgondagens kulturtilbod. Kultursektoren har eit ansvar for å inkludere barn og unge og leggje til rette for at dei kan delta i samfunnet». ⁶

Kunst- og kultursektoren tar allerede et stort ansvar for å inkludere barn og unge, men det kan vanskelig gjøres uten tilstrekkelig finansiering. Sektoren er i høy grad basert på en stor andel av frivillighet og idealisme, derfor må et kulturløft som skal «bidra til den enkeltes dannelsesprosess og som er tilgjengelig for alle» følges av tilstrekkelige offentlige bevilgninger.

Dersom ikke «alle» er så heldige å ha foreldre med økonomi og/ eller kunnskap til å ta barna inn i kunsten og kulturens verden, så må denne dannelsesprosessen og tilgjengeliggjøringen være både skolen og det offentliges ansvar, sammen med kultursektoren.

Landets små og store kommuner vil etter regionsreformene få et enda større ansvar for å sikre at «kulturen kraft» når flest mulig, og slik bidrar til et opplyst og demokratisk samfunn med gode muligheter for aktivt medborgerskap.

Kommunesektorens organisasjon (KS) skriver på sin nettside at de anser kulturfeltet som en sterk samfunnsressurs og en viktig del av kommunesektorens helhetlige tjeneste- og samfunnsutvikling og at «[...] kultur skaper arenaer for ytringsfrihet og kommunikasjonsprosesser som berører og beveger oss både som enkeltmennesker og som samfunn». ⁷

6 Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida

7 Kilde KS <https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/kultur/>

1.2 Et skoleløft for filmen

Er det mulig eller ønskelig å innrette et større skoleløft for film på kino i Oslo? Hvem er i så fall best egnet til å gjennomføre dette, og hvordan kan et slikt «skoleløft for film» innrettes og finansieres? Det er også nærliggende å spørre hvorvidt et slikt løft for skolefilm og filmformidling for barn og unge ikke burde være et nasjonalt anliggende. Bør i så fall Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken i Norge ta initiativ til en større utredning om et nasjonalt skolefilmløft, både på kino og/ eller som digitale visninger på skolen? Film kommer dårligst ut av alle kunstuttrykkene som formidles gjennom DKS, og utgjorde i 2018 mellom 8 og 9 % av det totale DKS-programtilbudet til landets skoler og elever.

Det går ut over denne rapportens rammer og bestilling å gi entydige svar på disse overordnede spørsmålene, men det er likevel nyttig og interessant å luften problemstillingene. De fleste kildene som er blitt intervjuet har pekt på at det nå mangler en nasjonal overbygning, eller et nasjonalt ansvar, for filmformidling mot barn og unge generelt.

Filmkulturens plass i det offentlige rom er utfordret av faktorer som strømming, marginalisering av filmkritikk i mediene og økende kommersialisering av kinotilbudet, noe som gir mindre plass til mellomfilmen med høyst kunstnerisk ambisjonsnivå. Å styrke alternativ filmkultur og film som sosial opplevelse krever en samlet og framtidsrettet innsats.

I utredningen Infuture – Fremtidens kultur i et brukerperspektiv⁸ vises det blant annet til tall fra Storbritannia (2016), der opptil 94% av filmkonsumet blant de unge foregår hjemme, på iPaden eller datamaskinen. Det er all grunn til å tro at det samme er realiteten her til lands. Andre undersøkelser, blant annet presentert under Film&Kinos kinokonferanse i 2018, støtter også antagelsen om at de unge nå har mindre penger å bruke på en kinobillett. De unge ser heller film hjemme enn på kino, og forholder seg lite til kritikk og filmstoff i tradisjonelle medier. Kun et lite mindretall er fortrolige med konseptet filmfestival.

Tilgangen til filmtilbud og kjennskapen til alternativ filmkultur er dessuten ujevnt fordelt mellom bydelene i Oslo, og avhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. I lys av Kulturmeldingens utsagn om at «[...] kunst og kultur bidrar til den enkeltes dannelsesprosess og må derfor være tilgjengelig for alle», bør det jobbes målrettet med en god tilgang til filmkultur for elever i Oslo. Dette vil kunne være en av flere komponenter som kan utvikle barn og unge til å bli reflekterte og kritiske brukere av audiovisuelle verk, noe som vil være i tråd med de nye læreplanene som innføres høsten 2020. Flere fag skal bli mer praktiske og utforskende og læreplanene skal gi elevene et bedre grunnlag for å reflektere, være kritiske, skapende, utforskende og kreative.

8 Utredningen var et oppdrag fra Kulturdepartementet om fremtidens kultur i et brukerperspektiv. Rapporten inngikk som en del av arbeidet med kulturmeldingen og var ferdigstilt i juni 2018.

I den ovennevnte Infuture-utredningen gir forfatterne følgende innspill til politikkutforming basert på funn og analyser: «Det blir viktigere å fremme den demokratiske samtalen, hvor befolkningens engasjement underbygges uten at det svekker vårt uenighetsfellesskap.⁹ [...] Kultursektorens oppdrag i å fremme dette kan styrkes, både i samfunnet generelt og i skolen. Det blir viktigere at skolen fremmer borgerkompetansen og skaperkraft i omstillingen av Norge. Prosesser og metoder fra kunst- og kulturfeltet kan integreres i andre fag for å oppnå dette».

Det kan se ut som alle er enige om at kunst og kultur bør få større plass i skolen og samfunnet, da bør også tilstrekkelige økonomiske rammer settes av til det.

1.3 En fremtidsrettet filmkultur

I Meld. St. 30 (2014-2015) - En fremtidsrettet filmpolitikk, som ble vedtatt av Stortinget i desember 2015 (Innst. 83 S (2015-2016)), var satsing på filmformidling ett av punktene i hovedkonklusjonen: «Bransjen har etterlyst en helhetlig, nasjonal filmformidlingspolitikk. Feltet vil i sterkere grad prioriteres gjennom tydeligere mål og virkemidler. Tilskudd til formidlingstiltak som filmfestivaler, cinematek, dubbing og filmformidling for barn og unge (film i Den kulturelle skolesekken) vil bli videreført og [...] filmkultur skal være tilgjengelig for alle».

Flere av informantene som er blitt intervjuet i forbindelse med denne rapporten uttrykker at filmformidling rettet mot barn og unge så langt ikke er tilfredsstillende ivaretatt. Dette belyses ytterligere lenger ned i rapporten.

Mange barn og unge får sitt første møte med alternativ film- og kinokultur gjennom Den kulturelle skolesekken, men det er i dag ingen helhetlig strategi eller finansiering av filmformidling rettet mot barn og unge som sikrer at alle skoleelever (hverken i Oslo eller resten av landet) får denne muligheten.

Gratis skolefilmvisninger i Oslo er hovedsakelig knyttet til byens ulike filmfestivaler, og oftest basert på enkeltstående prosjektstøtte.¹⁰ En kultur bygges på en grunnmur, ikke av enkeltsteiner, og av den grunn er det nødvendig med en langsiktig og stabil finansiering og organisering.

⁹ I et uenighetsfellesskap føler folk som er uenige likevel et fellesskap (kilde: Infuture-utredningen)

¹⁰ Oftest Fritt Ord, DKS eller av festivalene selv, med grunnstøtte fra særlig Norsk filminstitutt og Oslo kommune.

Barn og unge er eksponert for film og levende bilder både på digitale plattformer og (til en viss grad) på kino, men mange vet ikke hva en filmfestival er, og de møter relativt sjelden alternativ filmkultur. Stiftelsen Festivalkontoret ønsker både å bygge et fremtidig festivalpublikum og å bidra til å få nye generasjoner til å oppsøke film på kino¹¹. Der kan filmkunsten oppleves på en mest mulig konsentrert måte, og ikke minst gi elever felles kunst- og kulturopplevelser. Alle festivaler som er intervjuet i forbindelse med denne rapporten oppgir at de ønsker å skape entusiasme for hva en filmopplevelse kan være, hva som kjennetegner formatet, og gi rammer for gode opplevelser rundt det å se og snakke om film sammen.

Oslo er en by i stor utvikling, og behovet for å gi innbyggerne flere gode møteplasser med kuratert film er større enn i noen annen by i Norge. Andelen innbyggere med flerkulturell bakgrunn øker, og klasseforskjellene i byen blir stadig tydeligere. Deltakelse på, og tilgang til, felles kulturarenaer skaper samhold og kunnskap på tvers av sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer og er slik en viktig byggestein i et samfunnsbyggende perspektiv.

11 Forøvrig et ønske som deles med flere andre filmfestivaler, distributører og formidlere både i og utenfor Oslo

Skolevisninger for barnetrinnet på Saga kino under Film fra Sør 2018.

Foto: Johnny Vaet Nordskog

2.0 Metode

I arbeidet med rapporten er det benyttet flere metoder: dybdeintervjuer med utvalgte aktører¹², en spørreundersøkelse rettet mot Oslo-skoler samt gjennomgang/analyse av skriftlig materiale i form av tildelingsbrev, utredninger, årsrapporter og diverse nettsider med relevant informasjon. I tillegg har jeg hatt god tilgang på skriftlig og muntlig informasjon fra Stiftelsen Festivalkontoret.

Dybdeintervjuene er gjennomført med nøkkelpersoner ved utvalgte institusjoner, etater og organisasjoner i film-, kultur- og utdanningssektoren, og spørreundersøkelsen ble sendt ut til 92 skoler i Oslo. Informasjon om kontaktpersoner ved skolene og deres e-post adresser ble hentet fra dks.oslo- skolen.no. Utvalget som mottok undersøkelsen besto av skoler som dekker Oslo fra øst til vest, og fordelt på et likt antall skoler på barne- og ungdomstrinnet og videregående skoler. Det ble sendt ut purring én gang, og svarprosenten på undersøkelsen var 24 %. Det er ikke en svar-respons som gjør at man kan trekke entydige konklusjoner, men nok til å peke på noen tendenser.

¹² Se nærmere beskrivelse under Kilder og referanser

3.0 Om Stiftelsen Festivalkontoret

Stiftelsen Festivalkontoret (tidligere Stiftelsen Film fra Sør) ble etablert i mars 2018, og har i dag ni fast ansatte og én heltids prosjektansatt som arbeider med filmfestivaler og filmformidlingsprosjekter gjennom året. Med sin eldste festival Film fra Sør, som ble etablert i 1991, har stiftelsen lang erfaring med drift av filmfestivaler og annen type filmformidling. Et sentralt mål med etableringen av Festivalkontoret var ønsket om en effektiv bruk av tilskuddsmidler, samt å unngå en driftsmodell der hver enkelt filmfestival har et begrenset antall faste medarbeidere, og resten av staben er innleid i kortere engasjementer. En helhetlig drift styrker også gjennomføring av ulike formidlingstiltak gjennom hele året.

I dag drifter Festivalkontoret filmfestivalene Arabiske Filmdager, Oslo Pix og Film fra Sør, i tillegg en rekke andre større og mindre formidlingsprosjekter utenom festivalene – inkludert visninger rettet mot skoler, både med og uten støtte fra DKS Oslo eller DKS i andre fylkeskommuner og kommuner. Enkeltvisninger rettet mot skolesektoren støttes også av Stiftelsen Fritt Ord, og Sparebankstiftelsen støtter et flerårig prosjekt. Flere visninger organiseres også i samarbeid med FN-sambandet, som i noen tilfeller dekker leie av kinosal, noe også Nordisk Film Kino har gjort under Oslo Pix' skolevisninger på Saga kino. Gjennom skolevisninger på alle tre festivaler, og øvrige formidlingsprosjekter, viste Festivalkontoret i 2019 film for over 40.000 skolelever. Den generelle festivalstøtten til drift av Festivalkontorets tre festivaler kommer hovedsakelig fra Norsk filminstitutt og Oslo kommune.

Festivalkontorets modell har ført til en profesjonalisering av driften for alle de tre festivalene som inngår i festivalporteføljen, og har bidratt til bedre formidling av kvalitetsfilm til et mangfoldig publikum. Festivalkontoret er fremdeles i en utviklingsfase, og det initieres nye formidlingsprosjekter og spesialvisninger på ulike arenaer gjennom hele året. På sikt kan det være aktuelt å inkludere flere mindre filmfestivaler under denne paraplyen, inkludert faste skolefilmfestivaler, innenfor eller utenfor de tre festivalenes tidsavgrensning.

3.1 Festivalkontorets virksomheter

Film fra Sør

Festivalkontorets eldste og største festival ble arrangert for 29. gang i november 2019. Gjennom snart 30 år har festivalen bygget et grunnfjell av tilhengere blant byens filminteresserte og mangfoldige publikum. Oslo er den byen i landet med størst andel av innbyggere med en annen etnisk bakgrunn, og festivalen har gjennom årene lagt stor vekt på å nå ut til et flerkulturelt publikum. *Se verden fra en annen vinkel* er festivalens slagord, og festivalen presenterer film og filmskapere fra Asia, Afrika og Latin-Amerika for et stadig økende publikum. Film fra Sør hadde over 28 000 besøkende i 2019, og 2789 elever og lærere deltok på skolevisninger under festivalen.

Arabiske filmdager

Den 9. utgaven av festivalen ble arrangert i mars 2019. Festivalen er en utpreget nisjefestival og presenterer film og filmskapere fra den arabiske verden, og gir slik oppmerksomhet til filmer som sjeldent kommer i vanlig norsk kinodistribusjon. Oslo har et økende antall innbyggere fra arabiskspråklige land, og festivalen bidrar både til å synliggjøre film fra denne delen av verden, og fyller et kulturelt tomrom ved å gi et filmtilbud til en publikumsgruppe som sjeldent ser kvalitetsfilm på kino fra den arabiske verden. Konseptet og gjennomføringen har vært en suksess, med vekst fra år til år. Festivalen går over fem dager og hadde over 6500 besøkende i 2019, inkludert skolevisninger rettet mot videregående skoler og voksenopplæringen.

Oslo Pix

Festivalkontorets nyeste festival ble arrangert første gang i juni 2017 og den fjerde versjonen går av stabelen i juni 2020. Festivalen omtaler seg selv som «et barn av hovedstadens filmmelding»,¹³ der blant annet etableringen av en ny internasjonal filmfestival var et sentralt element. Oslo Pix er en publikumsfestival for hele byen, og viser et bredt utvalg film fra Europa og Nord-Amerika, med et spesielt fokus på norsk og nordisk film. Festivalen gir også god plass til klassikere, barnefilm, skolefilmvisninger, barnehagevisninger, Oslo Pix Ung (se under), profesjonelle bransjeseminar og mye mer. Den tredje utgaven av festivalen i 2019 hadde i alt over 24 000 besøkende totalt.

¹³ Oslos egen filmmelding ble vedtatt i 2016 og signaliserte en tverrpolitisk vilje til å gjøre Oslo til landets filmhovedstad.

3.2 Festivalkontorets filmformidling til skoler i Oslo

«For å vekke entusiasme ved skolene må man fokusere på å vise gode filmer, det kunstneriske må stå i fokus. Samtidig må vi velge film som også barna vil se, noe midt imellom børs og katedral, mellom gøy og bra film rent filmatisk»

– Ida Gulbrandsen, produsent for Oslo Pix Ung, Film fra Sør og Arabiske filmdager

Oslo-skolen har tilsammen nærmere 88 000 skoleelever,¹⁴ og Festivalkontoret har som langsiktig mål å nå ut til så mange som mulig med gode skolefilmvisninger med et bredt tilbud, både når det gjelder sjanger og tematikk. Tilbud rettet mot skoleelever må være gratis, for på den måten er terskelen for å delta lav og tilbudene oppleves inkluderende.¹⁵

Både Film fra Sør, Oslo Pix og Arabiske filmdager arrangerer skolevisninger under festivalene,¹⁶ og setter sammen varierte program for alle trinn, fra 1. klasse i grunnskolen til avgangselevne i videregående opplæring. Det vises alt fra underholdende og relevant spillefilm til tematisk aktuell dokumentarfilm. Visningene inkluderer alltid en introduksjon til filmen, enten av filmskapere eller av profesjonelle filmformidlere.

Under Film fra Sør 2019 så 1972 skoleelever i 5.-7. klasse filmen *Supa Modo* på Saga kino. Visningene var et såkalt valgfritt DKS-program i samarbeid med DKS i Oslo.¹⁷ I tillegg var det skolevisning for 817 elever av filmen *Flight of the Butterflies* på Colosseum kino i samarbeid med FN-Sambandet, som finansierte leie av salen, en betydelig kostnad for festivaler som ønsker å vise gratis film til skoler.

Film fra Sør har forøvrig relativt få skolevisninger under selve festivalen, det skyldes hovedsakelig mangel på økonomi- og personalressurser til å organisere det. Det oppgis å være svært tids- og ressurskrevende å informere skoler, organisere påmeldingene og jobbe med logistikk. Forøvrig gjelder dette alle skolevisningene under Festivalkontorets festivaler, og i særlig grad for skolevisninger som ikke gjennomføres med støtte fra og i samarbeid med DKS.

¹⁴ Fordelt på 203 grunnskoler og videregående skoler. Kilde: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk>

¹⁵ Spørreundersøkelsen rettet mot skoler i Oslo viser at dette også er svært viktig for skolers deltakelse

¹⁶ Under FFS og OP arrangeres også barnehagevisninger, med tilskudd fra Oslo kommune

¹⁷ Les om filmen og opplegget på <https://www.kulturtanken.no/mandat> for kunnskap om hvordan et valgfritt filmprogram presenteres for skolene i DKS Oslos tilbudsportal

Arabiske filmdager 2020 har som mål å nå opptil 1800 elever med visning av fire filmer, to fiksjonsfilmer og to dokumentarfilmer. I 2019 var det 900 skoleelever på festivalen og det ble vist to filmer over seks forestillinger. Skolevisningene under Arabiske filmdager har så langt vært rettet mot videregående skoler og voksenopplæring, men festivalens programsjef ser et stort potensial for vekst, både gjennom å tilby flere skolevisninger, og på sikt ved å rette seg mot ungdomstrinnet. Det er Fritt Ord som til nå har støttet skolevisningene under Arabiske filmdager.

Under Oslo Pix (2017-2019) var det gratis skolefilmvisninger av flere filmer for et stort antall elever, muliggjort gjennom et samarbeid mellom Oslo Pix og Nordisk Film Kino, som har bidratt med gratis saler i oppstarten av festivalen, noe som nok ikke blir videreført i fremtiden. I 2019 så over 6800 skoleelever film på Saga kino under festivalen.

Oslo Pix Ung – et pilotprosjekt i samarbeid med DKS Oslo.

Festivalkontorets festivaler har gjennom flere år fått støtte til filmvisninger fra DKS i Oslo, som oftest gjennom støtte til enkeltprogram. Men i 2019 ble pilotprosjektet Oslo Pix Ung arrangert for første gang på Vega Scene. Oslo Pix Ung 2019 var et såkalt «DKS fastprogram» for halvparten av alle elever på 9. trinn i Oslo. Totalt 2700 elever besøkte Oslo Pix Ung, fordelt over fem dager. Hver klasse som besøkte Oslo Pix Ung fikk to filmopplevelser – de fikk se én kinofilm og delta på én filmrelatert mesterklasse med en aktør fra filmbransjen i løpet av dagen. Oslo Pix Ung var en slags «festival i festivalen» som inkluderte visninger av fem filmer, møte med regissører/ film-skapere, samt mesterklasser for elevene om visuelle effekter i film, filmfotografi og casting. I 2020 skal skolefilmfestivalen Oslo Pix Ung, i samarbeid med DKS Oslo, bli utvidet til å inkludere alle 9. klassingene i Oslo, totalt 6500 elever.

Prosjektet var svært vellykket og viser hvordan et skoleløft for film *kan* se ut i «mini-format». Ved å benytte Vega Scene til filmvisningene, og lokaler i nærheten til de ulike mesterklassene, ble det skapt en helhetlig ramme rundt prosjektet som ga elevene følelsen av å delta på noe større. Oslo Pix og DKS Oslo samarbeidet om arrangementet, som var fullfinansiert av DKS. I tillegg sto DKS for informasjon om programmet til skolene, påmelding og deler av logistikken. Denne modellen ønsker Festivalkontoret på sikt å teste ut også under Film fra Sør og Arabiske filmdager, dersom finansiering faller på plass. Man kan for eksempel tenke seg at Oslo Pix Ung rettes mot ungdomstrinnet, mens tilbudet på Arabiske filmdager rettes mot videregående og Film fra Sør blir arena for 4.-7. trinn.

En reise i filmens verden

Festivalkontoret driver også prosjektet «En reise i filmens verden», et treårig, filmfaglig opplegg rettet mot videregående skoler. To elevgrupper følges tett gjennom tre år, med mål om å øke deres kunnskap og engasjement for film. Elevene tilbys filmopplevelser som skal gi ulike innganger til hva film er, hvordan de lages og formidles, og hva film kan fortelle oss om verden utenfor. Prosjektet er fullfinansiert av Sparebankstiftelsen DNB, og er unikt fordi støtten gis som en treårig rammeavtale.

3.3 Skolevisninger utenfor Oslo

På det nasjonale planet arbeider Festivalkontoret med en annen modell rettet mot skoler: Film fra Sør har siden 2010 drevet et prosjekt i samarbeid med FN-Sambandet¹⁸, der de kuraterer et film-turnéprogram som tilbys alle FN-skolene i landet. De arrangerer visninger på lokale kinoer og skoler, med en innleder fra FN-sambandet som introduserer filmen. Besøket har ligget på mellom 12 000 og 15 000 elever årlig. Prosjektet er delvis finansiert av midler fra Stiftelsen Fritt Ord, i tillegg til at FN-Sambandet selv bidrar med noen midler. Det søkes også om DKS-støtte til Festivalkontoret egne filmturné-program, som består av en film og en formidler. I 2019 ble dette søknadsarbeidet forenklet gjennom Kulturtankens nye søknadsportal, der man med én søknad kan nå DKS-beslutningstakere i alle landets kommuner og fylkeskommuner.

Festivalkontoret er også knyttet til Cinekid Wrap!, som er et samarbeidsprosjekt mellom filminstitusjoner i flere land. Prosjektet har til hensikt å få prisvinnende, europeiske filmer vist for barn over hele Europa. Norsk filminstitutt kjøper pedagogiske eller ikke-kommersielle rettigheter til to-tre filmer i året, og gir norske filmfestivaler og andre formidlingsaktører mulighet til å vise filmene kostnadsfritt. Ved å være tilknyttet prosjektet gis festivalene adgang til årlige visninger av barnefilmer med teksting på norsk over en rettighetsperiode på 5-7 år.

¹⁸ FN-sambandet jobber for økt kunnskap om FN og internasjonale spørsmål i Norge. Målgruppene er alt fra skoleverket og mediene til publikum for øvrig.

4.0 Om Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge

Kulturtanken ivaretar det nasjonale ansvaret for alle kunstuttrykk i Den kulturelle skolesekken, og er kjernen i regjeringens politikk for kulturformidling til barn og unge.¹⁹ Kulturtanken forvalter de statlige midlene til DKS-ordningen, og har ansvar for den årlige tildelingen av spillemidlene til landets fylkeskommuner og direktekommuner.

Den kulturelle skolesekken har vært et samarbeidsprosjekt mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet siden 2001, og var de første årene rettet kun mot grunnskolen. I 2008 ble også videregående skoler innlemmet i ordningen. Organiseringen av DKS har vært underlagt mange former siden oppstarten,²⁰ og Kulturtanken slik vi kjenner den i dag ble etablert i 2016.²¹ Kulturtanken er underlagt et mandat fastsatt av Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i fellesskap.

Kulturtanken skal gjennom DKS legge til rette for formidling av profesjonell kunst i skolen. Tilbudet skal være av høy kvalitet, og vise hele bredden av de seks kunstuttrykkene film, kulturarv, litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst. Men det ligger ikke i Kulturtankens mandat i dag å bestemme over innhold eller programtilbud rettet mot skoler i den enkelte fylkeskommune eller kommune.²² De skal likevel bidra til å sikre «jevnbyrdighet mellom kunststartene». Nettopp derfor kan det synes underlig at film som uttrykk samlet sett prioriteres så lavt, siden det ikke samsvarer med målsettingen til Kulturtanken.

Den kulturelle skolesekkens legitimitet i skolen og det politiske samfunnsoppdraget hviler forøvrig helt og holdent på at alle barn inkluderes; at den gir alle barn som bor i Norge, uavhengig av nasjonalitet, geografi, økonomi og sosial bakgrunn, felles referanserammer og felles opplevelser. Kulturtanken bistår sentrale myndigheter i kultursektor og utdanningssektor med råd og tjenester, realiserer politiske føringer og skal ta initiativ til å styrke nasjonale satsinger.²³ DKS-sekretariat som er blitt intervjuet påpeker at deres mål er å levere gode produksjoner til elevene, og at det er elevene som skal stå i sentrum av ordningen.

19 I den forbindelse er det interessant å følge arbeidet som regjeringen har igangsatt med en egen barne- og ungdomskulturmelding. Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet samarbeider om meldingen, som skal legges frem høsten 2020.

20 Frem til 2016 hadde Kulturrådet sekretariatsansvaret for DKS, med to ansatte.

21 Som et resultat av at Rikskonsertene i 2015 fikk et nytt mandat, nytt navn og nye oppgaver som en nasjonal enhet for alle kunstuttrykkene i DKS.

22 Mandatet kan leses på kulturtanken.no/mandat

23 Kilde: www.kulturtanken.no

I 2018 gikk rundt 287 millioner kroner fra overskuddet i Norsk Tipping via Kulturtanken til landets fylker og 12 såkalte direktekommuner.²⁴ Fordelingen av midlene er basert på en fordelingsnøkkel knyttet opp mot demografi, antall skoler etc. Noen av tilskuddsmottakerne matcher (av egne midler) deler av tilskuddet/spillemidlene de får overført fra Kulturtanken, andre ikke, og det er heller ikke pålagt på noen som helst måte. Men alle tilskuddsmottakere av spillemidlene til DKS har en forpliktelse om å ivareta ordningen administrativt. I 2018 bidro fylkeskommunene totalt med 111 millioner av egne midler, direktekommunene med 13,8 millioner, mens de øvrige kommunene bidro med 43,4 millioner kroner av egne midler.²⁵

Med tanke på fremtidig oppgavedeling mellom stat og fylker på kulturområdet (som beskrevet innledningsvis), vil det i fremtiden være interessant å se om det legges noen «føringer» fra statens side om opprettholdelse av et visst nivå på midler til utviklingen og distribusjon av kunst- og kulturtilbudet rettet mot barn og unge i den enkelte region. Ifølge et av intervjuobjektene finnes det ingen egentlig «felles systemisk løsning» for kvalitetssikring i DKS, nettopp fordi det skal være en autonom ordning som skal støtte regionalisering, og motvirke sentralisering. Dersom staten ikke vil, eller kan, påta seg noe overordnet ansvar for film i DKS, får landets elever naturligvis et høyst ulikt tilbud av filmkunst og annen kultur i skoletiden, helt og holdent basert på hva lokale DKS-sekretariat velger å satse på, og ikke minst basert på hvor mye lokale politikere prioriterer å avsette til Den kulturelle skolesekken i sitt fylke/ sin kommune.

24 Direktekommunene mottar tilskuddet direkte fra Kulturtanken og ikke via Fylkeskommunen. De representerer hovedsakelig de største byene/kommunene, men ikke konsekvent. Direktekommuner som tilskuddsmottakere er nå under evaluering, og det er ikke sikkert denne ordningen vil fortsette i fremtiden.

25 Detaljert tilskuddsoversikt i Kulturtankens Årsrapport 2018.

Skolevisning av filmen "Flight of the Butterflies" på Colosseum kino under Film fra Sør 2019.
Foto: Ingvild Vaale Arnesen

4.1 Skolene og Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken er en del av skolens oppdrag, det foregår i skoletida, og skal, slik det ble formulert i St.meld. nr. 8 (2007-2008) Kulturell skolesekk for framtida:

- medverke til at elevar i skulen får eit profesjonelt kunst- og kulturtilbod
- leggje til rette for at elevar i skulen lettare skal få tilgang til, gjere seg kjende med og utvikle forståing for kunst- og kulturuttrykk av alle slag
- medverke til å utvikle ei heilskapleg innlemming av kunstnarlege og kulturelle uttrykk i realiseringa av skulen sine læringsmål

Den kulturelle skolesekken er ikke en lovpålagt del av opplæringen, men en statlig ordning. Organisering og deltakelse er tuftet på regionalt og lokalt styre, og dermed er det opptil tilskuddsmottaker og skoleeier (kommunen/ fylkeskommunen) hvordan de legger det opp – om det skal være et såkalt fast, obligatorisk program eller ikke. Programtilbudet fra DKS i en gitt kommune/ fylkeskommune er dermed ikke nødvendigvis obligatorisk å delta på for skolene. De fleste har likevel et fast program. Noen kaller det obligatorisk, mens andre er mindre bastante i hva de kaller det. For også skoleleder ved hver enkelt skole har stor selvråderett. I prinsippet er det slik at dersom en skoleleder insisterer på at de *ikke* skal delta – så kan ikke skolene påtvinges deltakelse i DKS. Men dersom skoleeier sier at alle skolene skal legge til rette for at alle elevene får delta så er det ikke mange skoleledere som motsetter seg det.²⁶

Dersom deltakelse på skolefilmvisninger/ skolefilmfestivaler i Oslo skulle blitt definert som obligatorisk for alle skoleelever i Oslo å delta på, måtte det derfor vært som et fast program gjennom DKS. Men selv ikke da ville det vært mulig å påtvinge en gitt skole å delta. Retten til å prioritere tids- og ressursbruk ligger hos skoleleder.

Ifølge Kulturtankens årsrapport for 2018 er det få kommuner og fylkeskommuner som gir konkrete eksempler på samarbeid med skolene i sine rapporter og det kan synes som det ikke er noen fast definerte strukturer for hvordan samarbeidet mellom skoler og DKS bør være, eller hvordan DKS-program skal presenteres for skolene. I Oslo arrangeres det nettverkssamlinger for skolenes kulturkontakter i forbindelse med DKS' programslipp om høsten, mens andre steder kan det være DKS-koordinatorer som reiser rundt til de enkelte skolene i sin krets for å informere om program. Det finnes kulturtorg og konferanser, men ingen nasjonale retningslinjer for hvordan DKS og skolene skal samarbeide.

²⁶ Kilde: seksjonssjef i DKS Oslo

De nye læreplanene som ble lansert av Kunnskaps- og integreringsministeren i november 2019 og som skal implementeres i 2020, betoner tre tverrfaglige temaer som skal innføres i skolen: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Flere fag blir mer praktiske og utforskende, og de nye læreplanene skal gi elevene et bedre grunnlag for å reflektere, være kritiske, skapende og kreative. Det blir interessant å se hvordan, og om, de nye læreplanene vil innvirke på DKS' programtilbud til skoler i fremtiden, og hvorvidt skolene vil delta på flere kunst- og kulturarrangementer utenfor skolen som følge av tverrfaglig fleksibilitet.

Skolenes kulturkontakter

Elever får mye filmtilbud hjemme, men møter ikke fiolinkonsert eller teater så mye. Mange elever har aldri vært på teater eller museum. Derfor er det bra at skolen og den kulturelle skolesekken tilbyr mer av de andre kunstuttrykkene

- intervjuobjekt ved skole

De fleste skoler i Oslo står oppført med en såkalt kulturkontakt i DKS Oslos nettportal (<https://dks.osloskolen.no/>). Det er en frivillig ordning for skolene og det varierer hvordan rollen utøves og hvem som innehar den ved den enkelte skole; det kan være kontaktlærer, rektor, assisterende rektor, inspektør eller administrativt ansatte. Noen skoler har en svært aktiv kulturkontakt, mens andre steder kan det være en pålagt funksjon, og uten klart definerte retningslinjer for hva som ligger i å være en kulturkontakt. Funksjonen er i tillegg underordnet alle de andre arbeidsoppgavene den samme personen sitter med, og kontakt med diverse eksterne «kulturaktører» kan derfor synes å ende bakerst i køen av de mange oppgaver som skal utføres i løpet av en arbeidsdag.

Hvordan kulturkontakt-rollen i Oslo fungerer når det gjelder koordinering av og påmelding til program som tilbys i DKS-portalen er ikke undersøkt systematisk i denne rapporten, men det ser generelt ut til å være et system og en kommunikasjonsstruktur som fungerer godt mellom skoler og DKS i Oslo.

Utfordringen er større for aktører som ønsker å nå frem til skoler med kulturtilbud som ikke er en del av DKS' program det aktuelle skoleåret. De fleste intervjuobjektene som representerer filmfestivaler oppgir at de har sine egne kontakter og epost-lister for å nå frem med sine tilbud og påmeldingssystem, ofte møysommelig bygget opp over flere år og basert på personlig kontakt med enkeltpersoner ved skolene. Noen har også drevet oppsøkende virksomhet og hatt programpresentasjoner på lærerværelsene, noe som nok er enklere å få til i mindre byer enn Oslo. Det er uansett et sårbart system knyttet tettere til person enn funksjon, og det er i tillegg svært ressurskrevende. DKS har, på godt og vondt, en markant «portvokter»-rolle i forhold til hva som tilbys skoler av kunst- og kulturproduksjoner, og dersom man ikke kommer gjennom deres nåløye med et programtilbud er det til dels krevende å nå frem til skolene på egen hånd.

I København har BUSTER filmfestival²⁷ gjort noe interessant for å nå ut til skoler ved å opprette noe de kaller skoleambassadører ved hver skole. Ambassadørene inviteres med på det årlige programslippet til festivalen og konsulteres på deler av programmet i forkant. Slik har festivalen skapt en aktiv database for såkalte «ildsjeler på skolene», vervet fordi de er genuint interessert i film, og hvordan film kan tas i bruk i undervisningen. Dette kan muligens være interessant å teste ut også for Festivalkontoret og andre norske festivaler. Men også dette er tidkrevende arbeid som krever gode ressurser i bunn.

4.2 DKS i Oslo og Akershus

I Oslo er DKS underlagt Utdanningsetaten, ikke Kulturetaten som i mange andre fylkeskommunale og kommunale DKS-enheter. Det betyr at det er Byråden for oppvekst og kunnskap som har det øverste politiske ansvaret for DKS i Oslo.²⁸ Fordelen ved at DKS ligger i skolesektoren kan være at det kan bidra til å minske en kløft mellom kultur og utdanning i DKS. Dette er en utfordring som har vært diskutert i mange notat og utredninger siden Den kulturelle skolesekken i Norge ble etablert, men som gjennom årene ser ut til å ha blitt mindre markant.

Oslo kommune ble tildelt rundt 19 millioner av spillemidlene i 2018, og omtrent det samme i 2019.²⁹ I samtaler med DKS Oslo rundt skjevfordelingen av midler til filmprogram i den kulturelle skolesekken på landsbasis, påpekes det at de generelt mottar færre søknader om filmprogram enn for de andre kunstuttrykkene. Ut fra antall søknader fra utøvere, kan det se ut som det satses mer på utvikling av formidlingsprosjekter rettet mot barn og unge på musikk- og scenekunstheltene enn blant aktører fra filmfeltet. Dersom dette er en tendens som er gjeldende over hele landet, gjenspeiler det en tematikk som også har vært luftet i ulike filmfaglige fora de siste årene: filmformidlingens kår og vilkår i Norge. Dette ble blant annet diskutert under Bergen Internasjonale filmfestivals konvent for filmformidling³⁰ i oktober 2019, og også omtalt av Kjetil Lismoen i filmtidsskriftet Rushprint: «[...] alle vil jobbe med film- og tv-produksjon, men stadig færre formidler det.»³¹

DKS i Oslo er opptatt av viktigheten av å vise film på kino, og ikke bare «i en gymsal», og har støttet mange visninger av film på kino de siste årene. Samarbeidet med Oslo Pix om Oslo Pix Ung på Vega Scene anses som et godt prosjekt for begge parter. DKS-program må være gratis for skolene, men samtidig er det viktig å huske på at skolene har begrenset kapasitet til å dra ut. Dette bekreftes i både dybdesamtaler og spørreundersøkelsen rettet mot skoler i Oslo.

²⁷ BUSTER er Danmarks største filmfestival for barn og unge.

²⁸ Mer om organiseringen av DKS i Oslo på dks.osloskolen.no

²⁹ Ifølge Kulturtankens årsrapport 2018.

³⁰ <https://www.biff.no/bransje/articler/394946.ece>

³¹ Rushprint september 2018. Artikkelen i sin helhet her: <https://rushprint.no/2018/09/filmformidling-pa-knaerne/>

Det fremgår for eksempel i DKS' årsrapport 2018 at grunnskoler i Oslo deltok på totalt 70 aktiviteter i skolens lokaler mot 40 utenfor skolens lokaler. For kulturaktører er det viktig å sette seg inn i hverdagen til lærere når man planlegger programtilbud på arenaer utenfor skolen.

I samtale med DKS i Oslo kommer det frem at antall kunstmøter per elev generelt har gått noe ned de siste årene. Det var flere kunstmøter per elev tidligere, det vil si at flere elever fikk oppleve kunstuttrykk. Kulturtankens årsrapport for 2018 oppgir at det i snitt var 2,4 kunstmøter per elev i grunnskolen i Oslo, og kun 0,8 i videregående skole.

Til forskjell var det for eksempel i nabofylket Akershus 4,2 kunstmøter per elev i grunnskolen og 1,3 møter i videregående, mens det i Bergen kommune samlet var 3,4 kunstmøter per elev.

DKS i ulike fylker og kommuner jobber forøvrig med programutvelgelse på ulike måter, for eksempel er Akershus DKS forholdsvis «hands on» og produserer selv en del av filmtilbudene til videregående skoler, men også disse mer egeninitierte filmprogrammene godkjennes av faggrupper bestående av eksterne fageksperter, skolerepresentanter og elever. I Oslo er programrådsarbeidet delt inn i to faser og involverer en elevjury. I fase 1 vurderer fagkonsulenter fra kultursektoren og DKS Oslos sekretariat kunstnerisk og formidlingsmessige kvaliteter ved innsendte programforslag. I fase 2 vurderer lærere, fagkonsulenter fra fase 1 og DKS Oslos sekretariat kvalitet med hovedfokus på relevans, elevene og skolehverdagen. En elevjury involveres dessuten i vurderingene i fase 2.³² Det er et grundig og tidkrevende vurderingsarbeid som skal sikre kvalitet.

32 Kilde: DKS Oslo (<https://dks.osloskolen.no/programradet-skolearet-201819/>)

Skolevisning for barnetrinnet på Saga kino under Film fra Sør 2018.
Foto: Johnny Vaet Nordskog

5.0 Generelt om filmformidling mot barn og unge

I kjølvannet av St.meld. nr 22 (2006-2007) Veiviseren ble det laget to handlingsplaner for filmsatsinger på barn og unge, en for perioden 2009-2011 og en for 2012-2014, begge ble laget i et samarbeid mellom organisasjonen Film & Kino og Norsk filminstitutt. Hensikten med handlingsplanene var å synliggjøre filmen som et viktig kulturuttrykk og språk i barn og unges oppvekst, og sikre et mest mulig likeverdig tilbud.

Det ble listet opp mål og tiltak for hvordan det skulle satses på filmformidling i et bredt perspektiv, inkludert skolevisninger. Ansvaret for gjennomføring av de ulike tiltakene ble fordelt mellom aktører både på nasjonalt, fylkeskommunalt og lokalt nivå. Det er tankevekkende at mange av de gode og fremsynte målene og tiltakene som ble formulert den gang synes å ha forsvunnet et eller annet sted på veien.

5.1 Kort historikk

Filmformidling og filmkulturelle tiltak rettet mot barn og unge er et av de ansvarsområdene som har blitt gjenstand for svært mange endringer i løpet av de siste årene. Fram til 2008 var det nasjonale ansvaret for ulike filmtiltak rettet mot barn og unge i skole og fritid fordelt mellom Norsk filminstitutt (NFI) og Film & Kino. I perioden 1987-2003 var også NFI base for Statens skolefilmvalg (SFU), som arbeidet for å stimulere bruken av film i skolen og støttet produksjon av læremidler i film- og mediekunnskap, samt film egnet til skolebruk. Utvalget ble nedlagt i 2003, omtrent samtidig som innføringen av film i Den kulturelle skolesekken.

Fram til 2016 var Film & Kino den nasjonale aktøren for film i Den kulturelle skolesekken, i tillegg til at de hadde ansvaret for en rekke andre filmkulturelle tiltak rettet mot barn og unge generelt. Men den siste filmmeldingen, Meld. St. 30 (2014-2015) En framtidsrettet filmpolitikk, foreslo endringer på filmfeltet generelt, inkludert filmtiltak rettet mot barn og unge.

I 2016 overtok derfor Norsk filminstitutt rollen som nasjonal aktør for film i DKS, men da kun i en overgangsperiode mens Kulturtanken var i etableringsfasen. Da NFI hadde dette ansvaret valgte de «å løse oppgaven» ved å gi ca. 3 millioner kroner til utvikling og produksjon av filmprosjekter og formidling av film til elever i grunn- og videregående skole.

Da Kulturtanken overtok det nasjonale ansvaret for film i DKS i januar 2017 prioriterte ikke NFI å fortsette og gi tilskudd til DKS-rettete prosjekter. Det første året Kulturtanken hadde ansvaret for film hadde de en ordning som lignet på NFIs løsning, og det var mulig å søke tilskudd til diverse filmprosjekter i DKS hos Kulturtanken. Blant annet mottok mange filmfestivaler tilskudd til skolerelaterte aktiviteter for barn og unge under festivalene.³³ Men fra 2018 ble, som tidligere nevnt, ansvaret for innhold i DKS overført til fylkeskommuner og kommuner, og denne tilskuddsordningen ble lagt ned hos Kulturtanken. Det ser ut til at svært få, om noen, fylker og kommuner har ivaretatt ordningen med støtte til utvikling og produksjon av filmprosjekter for DKS.

Ut fra dybdesamtaler med ulike aktører kan det se ut som NFI ikke var klar over at Kulturtanken ikke hadde til intensjon å videreføre ordningen med å gi tilskudd direkte til utvikling og produksjon av filmprosjekter for DKS. Skjæringspunktene mellom NFI og Kulturtanken ble «hengende noe i luften», og det ble en utydelig ansvarsfordeling, der områder som tidligere ble dekket av Film & Kino og NFI, forsvant på veien til Kulturtanken.

5.2 Norsk filminstitutt

Norsk filminstitutt er statens forvaltningsorgan på film- og dataspillområdet, og skal innenfor de målsettinger og ressurser som er fastsatt av departementet arbeide for å nå målene for den statlige politikken på filmområdet. NFIs oppgaver og organisering har vært gjenstand for flere store endringer de siste årene, ikke minst som følge av to stortingsmeldinger om filmpolitikk på under ti år.³⁴

NFI har det nasjonale ansvaret for filmformidling, noe som blant annet handler om å formidle filmhistorie og kunnskap om norsk og internasjonal film, og om å sette filmer inn i et større kulturelt og samfunnsmessig perspektiv. Filmformidlingsarbeid kan også være av mer pedagogisk art, og skal bidra til at barn og unge blir reflekterte og kritiske brukere av audiovisuelle verk. NFI skal se til at alle disse aspektene ivaretas gjennom tilskudd til festivaler, cinematek, filmklubbvirksomhet, distribusjon og filmkulturelle tiltak over hele landet.³⁵

Ifølge NFIs årsrapport ble det bevilget 49 millioner til diverse formidlingstiltak i 2018. Den største posten utgjorde tilskudd til arrangementer og festivaler, hvorav rundt 23 millioner til filmfestivaler.³⁶ Formidling av film til barn og unge blir hovedsakelig løst gjennom den generelle festivalstøtten, samt noe gjennom innkjøpsordningen FilmBib og støtte til barnefilmklubber. Filminstituttet støtter indirekte festivalers filmvisninger for skoleelever gjennom den generelle festivalstøtten

33 Se oversikt over prosjekter som ble tildelt tilskudd direkte fra Kulturtanken i 2017 på <https://www.kulturtanken.no/filmtilskudd>

34 Meld. St. 30 (2014-2015) En framtidrettet filmpolitikk og Meld. St. 22 (2006-2007) Veiviseren.

35 Forøvrig foreslås ansvaret for tilskudd til filmkulturelle tiltak under 100 000 kr overført til de regionale filmsentrene fra og med 2020 (ref. Prop. 1S (2019-2020))

36 For utdypende informasjon, se NFIs Årsrapport 2018.

til en gitt festival. NFI jobber ut fra en helhetsvurdering av festivalen, og ser på totaliteten av hva festivalen kan gjennomføre. De gir driftsstøtte og ikke prosjektstøtte; dersom festivalene ikke får like mye som omsøkt beløp, må de selv justere prosjektene i etterkant. De evaluerer gjennomføringen av festivalen, og ikke hvordan hver krone er brukt.

Filmstudieark

Noen rester av ansvaret for barn og unge som ble overført fra Film & Kinos skolefilmordninger til NFI ligger fremdeles hos filminstituttet, som f.eks. ansvar for filmstudieark. NFI har en liten, årlig budsjettpost satt av til produksjon av nye filmstudieark. Dette er pedagogiske opplegg til filmer som er aktuelle å bruke i undervisningen og som skolekino. Det blir laget ark til forskjellige klassetrinn, inkludert barnehager og videregående skoler. Det er blitt produsert en rekke filmstudieark over årene, alle samlet i en søkbar database. Her kan lærere selv hente ut undervisningsopplegg om en gitt film, eller de sendes som del av en informasjonspakke til skoler i forkant av visninger initiert av en festival eller filmdistributør. Naturligvis foreligger det ikke filmstudieark over alle filmer som vises på norske kinoer, og det er litt vilkårlig hvordan de velges ut. I følge fagansvarlig for formidling ved NFI produseres det ca. 40-50 filmstudieark pr år, basert på henvendelse fra distributører eller besluttet av fagansvarlig ved NFI. Hvor mye disse blir brukt av skoleverket/ lærere på eget initiativ foreligger det lite informasjon om. Mange festivaler produserer sine egne filmstudieark for filmer som vises for skoleelever under respektive festivaler, og enkelte steder samarbeider de med DKS lokalt om dette.

NFI har dessuten hatt intensjoner om å produsere digitale filmstudieark basert på levende bilder og å lage en egen portal for dette, et digitalt læringsverktøy som skal kunne tas i bruk i skolen. Men foreløpig ser det ikke ut til å være ressurser i NFI til å prioritere dette. Et slikt læringsverktøy ligner forøvrig digitale læringsplattformer som allerede er utviklet og tatt i bruk av NDLA Film (Nasjonal digital læringsarena), en nettbasert filmtjeneste for elever og lærere i videregående skole.³⁷

5.3 Regionale filmvirksomheter

Den regionale filmsatsingen er en del av den samlede, nasjonale filmpolitikken, og dekker tilskudd til regionale filmsentre og filmfond.³⁸ Ifølge Norsk filminstitutts årsrapport for 2018 fordelte filminstituttet omlag 77 millioner kroner til regionale filmvirksomheter etter fastsatte kriterier, hvorav 55,7 millioner ble fordelt mellom de syv filmsentrene Filmkraft Rogaland, Midtnorsk filmsenter, Nordnorsk filmsenter, Sørnorsk filmsenter, Vestnorsk filmsenter, Viken Filmsenter og Østnorsk filmsenter.

³⁷ Detaljer her: <https://ndla.no/subjects/subject:20>

³⁸ Regionale filmfond har en annen innretning enn filmsentrene, og formålet er i korte trekk å bygge og styrke en profesjonell filmbransje i regionen, blant annet gjennom utviklings- og produksjonstilskudd til langfilm, tv-serier, dataspill mm.

De regionale filmsentrene skal benytte de statlige tilskuddene til utvikling og produksjon av kort- og dokumentarfilm og utvikling av dataspill, samt til kompetansetiltak lokalt og filmkulturelle tiltak for barn og unge. Hva som ligger i tiltak for barn og unge er det opp til filmsentrene selv å definere, men innhold og kostnader skal rapporteres til NFI.

De regionale filmsentrene gir ikke direkte støtte til festivaler i sin region, men indirekte gjennom å støtte ulike typer av bransjeseminar, kreative verksteder, manuskonkurranser, mesterklasser, animasjonsverksteder og mye annet som foregår under de fleste større filmfestivaler. Ingen av sentrene har konkret øremerking av midler til barn og unge, men alle benytter en andel av sitt årlige budsjett til dette. Totalt fordeler NFI rundt 5 millioner hvert år til filmsentrene som skal benyttes til filmkulturelle tiltak for barn og unge.

Basert på intervjuer og dybdesamtaler kan det fastslås at de regionale filmsentrene ønsker å avgrense seg mot å støtte DKS-produksjoner. Samtidig bidrar mange av sentrene til at filmskaperne får presentere sine filmer eller formidlingsprosjekter direkte til DKS' beslutningstakere. På den måten medvirker de til at filmprogram når ut til skolene, og ikke minst til at DKS-midler går tilbake til utøvende filmskaperne i regionen det regionale filmsenteret tilhører.

Arena for film er ett slikt tiltak, og omtales som en nasjonal visningsarena for profesjonelle filmproduksjoner rettet mot Den kulturelle skolesekken, og ikke minst en møteplass der alle som jobber med film for barn og unge kan utveksle erfaringer, styrke nettverk og inngå samarbeid. Arena for film arrangeres på senhøsten, annet hvert år i Drammen og Lillehammer, og er initiert av Viken filmsenter, Oppland fylkeskommune og Østnorsk filmsenter. Målsetningen er å være en vesentlig bidragsyter til en fortsatt styrking av filmens posisjon i Den kulturelle skolesekken. Sørnorsk filmsenter arrangerer noe lignende i Kristiansand, rettet mot DKS-enheter i Agder og Telemark.

Midtnorsk filmsenter er nok det filmsenteret som har jobbet tettest med DKS og film. For 13 år siden ble det opprettet en 50% stilling i filmsenteret for å jobbe med DKS fordi fylkene og kommunen den gang så at de ikke hadde nok kunnskap om film. De siste årene har det vært en full stilling, og midlene til utvikling av filmprosjekter og annet som har med filmformidling og skoler å gjøre sluses gjennom DKS, og tas ikke fra filmsentrets generelle midler til filmtiltak og produksjon.

6.0 Andre filmfestivaler og formidling av film til skoleelever

Hvorfor film på kino? Fordi film åpner både hjerte og hjerne, setter tankene i gang og er en portal til å diskutere samfunnsrelevante spørsmål. En god film trigger følelser, og det gir sterkere inntrykk når film vises på kino. Fellesskapsfølelsen er viktig for gode diskusjoner i etterkant.

- Cato Fossum, programsjef Oslo Pix

Alle festivaler som har blitt intervjuet har filmvisninger rettet mot skoleelever høyt på sin agenda, og jobber målrettet med dette både med og uten støtte fra DKS eller eventuelle andre finansieringskilder. De fleste sender ut studiemateriell til skolene i forkant av visninger (som beskrevet tidligere). I tillegg til de kunstfaglige og pedagogiske aspektene ved formidling av film til skoler under festivaler, er det å satse på filmvisninger til et ungt publikum også en del av en større langsiktig tenkning og strategi, nemlig å bygge publikum.

Et problem for nesten alle filmfestivalene er at DKS, både på fylkeskommunalt og kommunalt plan, sjeldent gir flerårig støtte/rammeavtale, men helst kun til enkeltprogram valgt ut gjennom omfattende vurderingsrunder. Noen steder bestående av flere komitéer og en mangefasettert gruppe som skal være med å beslutte. DKS sin «dørvokter-funksjon» på filmområdet kan oppleves som litt ugjennomtrengelig og med uklare vurderingskriterier og/eller målsettinger.

Generelt ønsker samtlige festivaler som er blitt intervjuet i arbeidet med denne rapporten en større tillit fra DKS, og en nasjonal ordning med retningslinjer for filmvisninger for skoler.

HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival – årlig i februar/ mars

Oslos største dokumentarfilmfestival byr på norske og internasjonale aktuelle dokumentarer i kombinasjon med debatter, samtaler, seminarer og workshops, kunstutstilling, teater og konserter. Festivalens program skal gi innblikk i, og refleksjon om, samfunnsmessige utfordringer på globalt og nasjonalt nivå.

Klart for mesterklasse om spesialeffekter i film på DOGA under Oslo Pix Ung 2019.
Foto: Bødvar Hole

De siste årene har de organisert fire skolevisninger, hovedsakelig finansiert gjennom den generelle festivalstøtten fra blant annet NFI. De har så langt ikke fått støtte fra DKS til noen av sine skolevisninger selv om det er søkt flere ganger. Festivalens stab kontakter lærere direkte, basert på en egen kontaktliste opparbeidet over noen år, og får langt flere svar på denne måten enn ved å sende informasjon til skolenes kulturkontakter. I 2020 inviterer de til ti gratis skolevisninger. De ønsker både å gi innblikk i verden og skape refleksjon rundt viktige tema. Samtidig er skolevisninger også en langsiktig strategi for å bygge et fremtidig publikum. Sett i forhold til økonomiske og menneskelige ressurser har ikke festivalen mulighet til filmformidling utenom det årlige arrangementet. I så fall måtte det være i samarbeid med andre aktører som for eksempel andre filmfestivaler i Oslo.

Bergen internasjonale filmfestival (BIFF) – årlig i september/ oktober

De fleste som har blitt intervjuet om festivaler og filmformidling til skoler viser til den såkalte Bergens-modellen. Festivalen har gjennom årene bygget opp en omfattende organisasjonsmodell for filmvisninger mot skoleelever på alle alderstrinn. I tillegg arrangerer de Skolefilmfestivalen, et gratis filmkurs for ungdomsskoleelever, som ender i en egen festival som viser de ferdige filmene. Festivalen har satset på skolefilmvisninger i 14 år, har vokst fra år til år, og er desidert størst i landet på organisering og visning av film til skoleelever. I 2018 hadde de mellom 33 000 og 35 000 påmeldte elever, inkludert dagene etter festivalen og en turné med DKS Hordaland. I 2019 hadde de i underkant av 30 000 påmeldte elever.

Modellen deres består av fire søyler:³⁹

A. Dokumentarfilm for videregående skoler

Alle videregående skoler i Hordaland inviteres til gratis heldags dokumentarfilmfestival. Hvert år arrangeres ulike temadager, og sammen med ulike fagmiljøer utvikler BIFF studiemateriale til forberedelse og diskusjon i klassen. Raftostiftelsen er en viktig og langvarig samarbeidspartner, og Bergens Tidende har vært en årelang sponsor av BIFFs skoleprogram.

B. Dokumentarfilm for ungdomsskoler

Tilbudet foregår i skoletiden, og er gratis for ungdomsskoler. I 2019 sto seks faglig relevante dokumentarfilmer med aktuelle temaer på programmet. Studiemateriale sendes skolene før festivalen.

³⁹ For detaljer om skolefilm på BIFF, se www.biff.no/skole/

C. Barneskolevisninger

Tilbudet foregår i skoletiden, og er gratis for barneskoler. Studiemateriale til filmene sendes i forkant. Under årets festival sto to dokumentarfilmer på programmet for mellomtrinnet, i tillegg til en tegnefilm som passer for alle trinn. Visningene rettet mot barneskoler var blant annet støttet av DKS i Bergen.

D. Skolefilmfestivalen

Festivalen samarbeider med Bergen Kino og DKS i Bergen. Tilbudet er rettet mot 9.- og 10.-klassinger og er en innføring i film og filmproduksjon. Til slutt vises kortfilmene elevene har laget på en egen filmfestival. Prosjektet er en stor suksess, og har nå en kapasitet på rundt 500 elever.

Til tross for det høye antallet skolevisninger og det store formidlingsarbeidet, er det ikke ressurser nok i festivalen til å finansiere en full stilling til å jobbe med skolefilm. Deler av skoleprogrammet gjøres uten at det er ordentlig finansiert, dvs. at midler tas fra den generelle festivalstøtten fra særlig NFI, Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune. Raftostiftelsen er en solid og langvarig støttespiller for skolevisningene og Bergens Tidende har i mange år vært en hovedsponsor for dette arbeidet. DKS-støtten varierer fra år til år, og grunnet mindre støtte i 2019 mistet BIFF flere tusen besøkende elever. Festivalen må søke DKS fra år til år, noe som gjør det vanskelig å planlegge, slik det også er beskrevet i avsnittet om Festivalkontorets drift.

Kristiansand Internasjonale Barnefilmfestival (årlig i april/ mai)

Med et besøk på i gjennomsnitt 17. 000 publikummere, rundt 260 forestillinger, 80-100 filmtitler og filmverksteder som engasjerer rundt 600 skoleelever og lærere, visninger i tre byer, og en rekke sidearrangementer for familiepublikummet har Barnefilmfestivalen etablert seg som et av Norges største enkeltstående kulturarrangement for barn i Norge. Skolevisningene har alltid vært viktig for Barnefilmfestivalen, og i 2019 så rundt 10 500 skoleelever film. I snitt har elevbesøk utgjort ca. 40-50 % av besøket til festivalen gjennom årene. DKS i Kristiansand har gitt to treårige kontrakter til festivalen, noe som er uvanlig i forhold til DKS andre steder i landet, og som de fleste andre festivalene også ønsker seg. Støtten fra DKS Kristiansand skal konkret benyttes til at alle elever på 5. trinn i Kristiansand får tilbud om to visninger i Barnefilmfestivalens program, og at alle på 10. trinn får tilbud om én visning av filmer i seksjonen Filmfest UNG og Barnefilmfestivalen. DKS i Vest-Agder bidrar til at alle videregående skoler i Vest-Agder tilbys gratis filmvisninger, og i tillegg får skoler med behov for det fri transport.

Festivalen sender selv ut informasjon om filmprogram og tar imot påmelding fra skoler, påmeldingen skjer ikke via DKS, slik det gjør en del andre steder. I Agder har DKS ikke hatt fagkompetanse på film, og derfor har de latt festivalen være innholdsprodusent. Men DKS i Kristiansand har en målsetting om å øke egenproduksjonen fra og med neste år, og det er åpent hvordan dette kan påvirke festivalen og den tidligere rammeavtalen.

TIFF Junior – Tromsø Barnefilmfestival (årlig i september)

TIFF Junior formidler internasjonal kvalitetsfilm for barn mellom 3 og 15 år, og har barn med i både planlegging og avvikling av festivalen. Programmet besto av rundt 40 filmer i 2019. I tillegg til å se film på festivalen, får barna møte filmskapere, delta i filmrelaterte aktiviteter og kan delta på ulike kurs og verksteder. Festivalen gir også et faglig tilbud til filmbransje som arbeider med barnefilm.

TIFF Junior i september er rettet mot barnetrinnet, mens UNG TIFF foregår i januar og er rettet mot ungdomstrinnet. Tromsø internasjonale filmfestival («hovedfestivalen»), organiserer filmvisningene rettet mot videregående. Det produseres filmstudiark for de aller fleste visninger, ofte finansiert av DKS lokalt og sendt ut via deres kanaler. Festivalen samarbeider godt med DKS lokalt og fylkeskommunalt. Film-turneer til regionen betales av DKS i fylket, både for barneskole og videregående skole. DKS-ansatte deltar på festivalen for å se film, og blir deretter enige med festivalen om hva som skal ut på turné.

6.1 Kinoer og skolevisninger

De aller fleste kinoer i Norge, både uavhengige kinoer som Vega Scene i Oslo, kommunale kinoer og privateide kommersielle kinoer, tilbyr skolevisninger til reduserte billettpriser. Det har imidlertid ligget utenfor denne rapportens omfang å hente inn tall over hvor mange skoler som benytter seg av disse tjenestene, og hva det koster skolene å benytte denne muligheten. De fleste kinoene tilbyr reduserte priser for sal- eller seteleie til skolevisninger under festivaler.

6.2 Digitale skolefilmmuligheter

Norgesfilm, med base i Kristiansand, drifter tjenesten Filmrommet.no, som er en nettbasert filmtjeneste som skoler og bibliotek kan abonnere på og som gir tilgang til 2300 filmer. Til mange av filmene følger det med filmstudieark og pedagogiske opplegg, slik at lærere kan benytte film som et digitalt læremiddel. 700 skoler over hele landet abonnerer på tjenesten, hvorav 50 skoler i Oslo. De har rettighetsavtaler med 600 ulike selskap, alt fra mindre norske produksjonsselskap til større amerikanske.

Tidligere nevnte NDLA Film (som eies av alle fylkeskommunene i landet) abonnerer på et utvalg av rundt 300 filmer fra Filmrommet.no, som kobles mot læreplaner i flere fag i videregående skole. Filmene er valgt ut av NDLAs redaksjoner i samarbeid med Norgesfilm, og det lages interaktive og pedagogiske undervisningsopplegg rundt hver film. Norgesfilm drifter også verdens første filmarkiv for samisk film, lansert i 2018, og som private skoler i Norden kan benytte seg av.

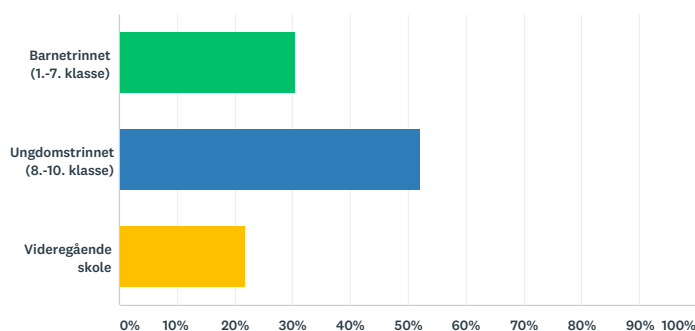
7.0 Presentasjon av spørreundersøkelsen «Film på kino i skoletiden»

Prosjektleder Per Eirik Gilsvik introduserer film for barnetrinnet under Film fra Sør 2018.
Foto: Johnny Vaet Nordskog

Q1 Svarer du på vegne av (flere svar er mulig):

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Barnetrinnet (1.-7. klasse)	30.43% 7
Ungdomstrinnet (8.-10. klasse)	52.17% 12
Videregående skole	21.74% 5
Total Respondents: 23	

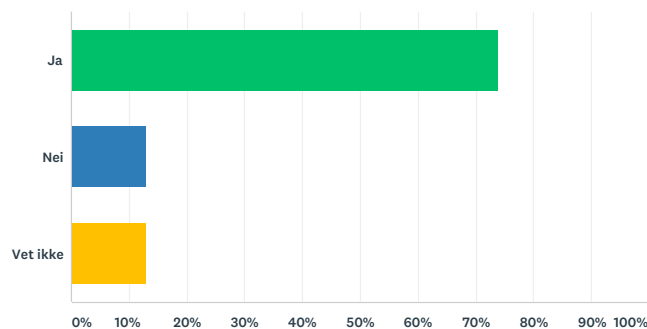
Kommentar:

23 respondenter har besvart undersøkelsen, og som grafen ovenfor viser er disse relativt jevnt fordelt mellom de forskjellige trinnene. Spørsmål 1 er et flervalgsspørsmål, og de 24 svarene vi har mottatt indikerer at kun én av respondentene representerer mer enn ett trinn.

Det lave antallet respondenter begrenser mulighetene til å trekke klare eller entydige konklusjoner, spesielt med hensyn til situasjonen på de enkelte klassetrinnene. Man kan imidlertid identifisere noen tendenser som formodentlig hadde vært fremtredende også dersom respondentutvalget var større.

Q2 Var én eller flere klasser fra din skole på skolekino i perioden august 2018 til oktober 2019?

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
Ja	73.91%	17
Nei	13.04%	3
Vet ikke	13.04%	3
TOTAL		23

Kommentar:

Nesten alle respondentene svarer at klasser fra deres skole har vært på kino i løpet av det siste året. Antall kinobesøk varierer, men svært mange av respondentene rapporterer i egendefinert kommentar om mer enn ett kinobesøk i løpet av året.

Som man ser av svarene på spørsmål 5 litt lenger nede, så er skolekino en aktivitet som det finnes betydelig interesse for, og som også gjennomføres av de fleste skoler per i dag.

Q3 Var en eller flere av disse kinobesøkene et tilbud gjennom Den kulturelle skolesekken? (Hopp over dette hvis du svarte Nei/Vet ikke på forrige spørsmål.)

Answered: 17 Skipped: 6

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
Hvis ja, kan du kort beskrive hva det var?	58.82%	10
Hvis nei, i hvilken anledning? (Dersom du ikke vet, skriv "Vet ikke" her)	64.71%	11

#	HVIS JA, KAN DU KORT BESKRIVE HVA DET VAR?
1	Oslo kino, mener det var Saga
2	Vega, vi var hele trinnet på niende, seks klasser.
3	Ja, men husker ikke hva det var
4	psykisk helse
5	Oslo Pix The hate U give,
6	9. trinn var på Oslo Pix
7	Stumfilm på Cinemateket
8	Cinemateket (husker ikke hva...)
9	Ja, men usikker på hva det var...
10	Husker ikke, var ikke selv til stede.
#	HVIS NEI, I HVILKEN ANLEDNING? (DERSOM DU IKKE VET, SKRIV "VET IKKE" HER)
1	Vet ikke
2	vet ikke
3	Foredrag av regisør eller noen før og etter film, jeg var ikke med på dette opplegget selv.
4	Vet ikke
5	I forbindelse med fag - filmer som har vært aktuelle for kompetansemål i spesifikke fag
6	Film fra sør, Den tyske legen
7	Vet ikke
8	Vi har flere ganger vært på kino med elevene våre. Stort sett har kinobesøkene vært i skolens regi. Vi var for eksempel et helt trinn på kino og så "Hva vil folk si"
9	Vet ikke
10	Oslo Pix, leie av egen kinosal, prosjekt i samarbeid med Festivalkontoret
11	6. juni 2019 - elever på vg1 og vg2 Oslo Pix med forarbeid på skolen

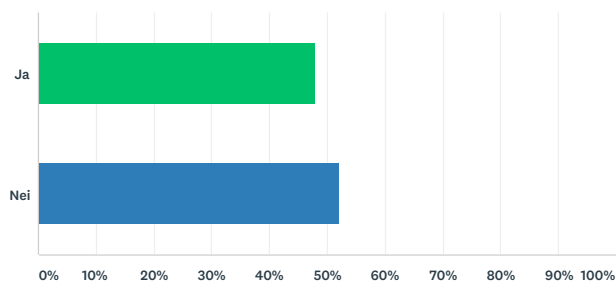
Kommentar:

Skolene benytter seg relativt flittig av DKS sitt tilbud, og svarene på dette spørsmålet tyder på at kinobesøkene blir gjennomført gjennom DKS omtrent halvparten av gangene.

Kinobesøkene som respondentene rapporterer om er ofte skolekinoarrangementer i regi av Festivalkontoret (med eventuelle andre samarbeidspartnere), uavhengig av om DKS er involvert eller ikke.

Q4 Har deres skole sett film på kino under en av Oslos filmfestivaler?

Answered: 23 Skipped: 0

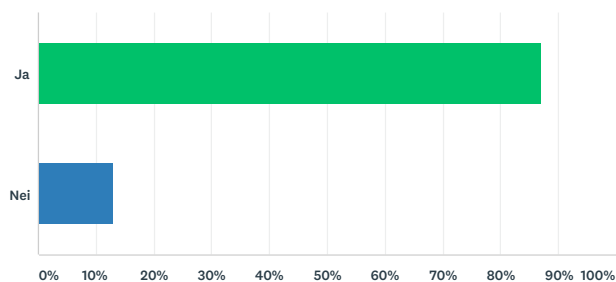
ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja	47.83%11
Nei	52.17%12
TOTAL	23

Kommentar:

Omtrent halvparten av respondentene svarer at de har lagt skolekinobesøk til en filmfestival i Oslo. Samtlige av disse oppgir at de da har besøkt Festivalkontorets filmfestivaler (Film fra Sør og Oslo Pix).

Q5 Er det interesse for å gå oftere på kino i skoletiden?

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
Ja	86.96%	20
Nei	13.04%	3
TOTAL		23

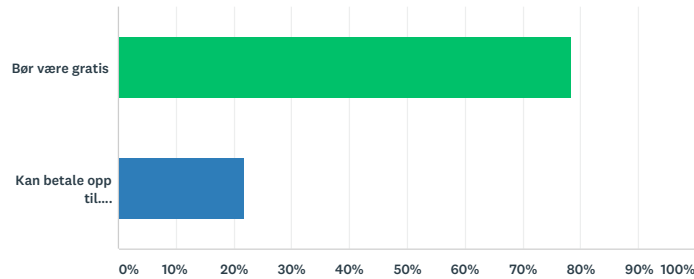
Kommentar:

Nesten alle ønsker å gå oftere på kino, selv om mange allerede går på kino to eller flere ganger i løpet av skoleåret. Respondentene peker på flere faktorer som hindrer dem i å dra oftere på kino. De viktigste faktorene er begrenset tid og økonomi, disse går igjen i en stor andel av svarene.

Andre faktorer trekkes frem av kun én respondent, men disse kan likevel antas å ha generell gyldighet, som behovet for at filmene har en faglig relevans, og at skolene må gjennomføre kinoekskursjoner uten å bryte prinsippet om gratis skolegang. Selv om få respondenter trekker frem dette som hindringer, er dette faktorer som man må anta at skolene generelt må forholde seg til (noe som en av kildene i dybdeintervjuene også betonte).

Q6 Må kinovisninger i skoletiden være gratis for at deres skole kan delta, eller har skolen en øvre grense for hva de kan betale per elev?

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Bør være gratis	78.26%18
Kan betale opp til....	21.74%5
TOTAL	23

Kommentar:

Nesten alle oppgir at kinovisningene bør være gratis. Blant de som svarer at de kan betale en viss sum er det likevel tydelig at prisen per elev bør være betydelig lavere enn ordinær billettpris.⁴⁰

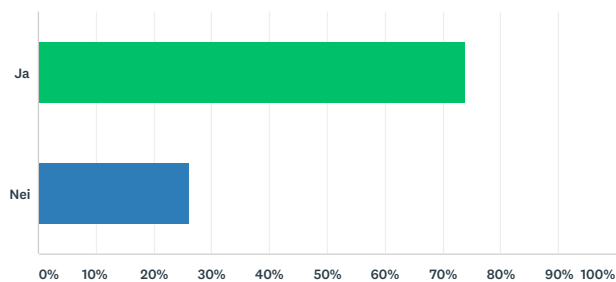
Dette bør man se i sammenheng med prinsippet om gratis skolegang og øvrige økonomiske utfordringer som belyses i spørsmål 5.

⁴⁰ Billettpris for skolekino ved f.eks. Nordisk Film Kino i Oslo er 60 kroner per elev, mens lærere/ ansatte går gratis.

Ved enkelte arrangementer og samarbeid med festivaler kan prisene også ligge noe under dette.

Q7 Bør film som vises i skoletiden innledes av enten regissør eller en annen filmkyndig formidler?

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja	73.91% 17
Nei	26.09% 6
TOTAL	23

Kommentar:

Nesten tre fjerdedeler av respondentene legger vekt på betydning av en filmkyndig formidler. Begrunnelsene dreier seg i hovedsak om at dette skaper en ramme som vil kunne gi elevene et større faglig og kunstnerisk utbytte av filmen. Enkelte svar antyder dessuten at det bidrar til å skape et økt engasjement blant elevene.

Q8 Bør det være obligatorisk for alle klassetrinn (både grunnskole og VGS) å se film på kino minst en gang i året?

Answered: 22 Skipped: 1

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Hvis ja, skisser kort hvorfor.	50.00% 11
Hvis nei, hvorfor ikke?	54.55% 12

#	HVIS JA, SKISSER KORT HVORFOR.
1	Noen av våre elever går hverken på kino, teater eller konserter
2	ja. Filmkulturen bør heves. Det bør imidlertid utarbeides gode undervisningsopplegg knyttet til filmene, slik at det ikke bare blir å se, men også å fundere og å lære.
3	Ja, flott opplevelse, lærerikt, anderledes dag.
4	Mange har ikke mulighet å dra på kino pga økonomien
5	ikke alle har mulighet til å gå på kino på fritiden
6	Dannende opplevelse
7	Kino er kultur og elever bør oppleve mange ulike kultur -og kunstuttrykk gjennom skolegangen.
8	God sosial trening og bra med variasjon i skoledagen
9	Ja, å se film på kino er en helt annen opplevelse enn å se film/serier på tlf, nettbrett eller tv.
10	Film er best på kino. Det er verdifullt å komme ut av klasserommet og ha en felles opplevelse. Dessuten har en ofte tilgang til nye filmer, som ellers ikke er så lett tilgjengelige i skolesammenheng
11	Alle barn bor ikke i familier hvor de kan prioritere kino.
#	HVIS NEI, HVORFOR IKKE?
1	Det får skoler avgjøre selv. Hvorfor skal kino prioriteres i forhold til andre kulturtilbud?
2	Det er vanskelig å si at det er obligatorisk, men det kan anbefales
3	Film i seg selv sier lite, det kommer an på filmen, innholdet og hva elevene skal lære/reflektere over
4	Nei
5	De aller aller fleste går på kino innimellom i privat regi. Det er derfor ikke en arena skolen trenger å ta ansvar for å introdusere dem for, som jeg synes vi skal gjøre med teateret for eksempel. Samtidig synes jeg det er flott å kunne gå på kino og se faglig relevante filmer som en variasjon i undervisningen.
6	Ingen mening, jobber på 1-7
7	Hvorfor skal det være så viktig at det er på kino filmen må sees? De fleste tilbudene med film gjennom DKS som vi har hatt, har vært filmvisninger på skolen. Dette fungerer på mange måter vel så godt. Å bygge undervisningen rundt visning av god film fungerer ofte best når man kan se filmen klassevis.
8	En gang i året blir kanskje for mye? Spørs på tema og om det kjøres parallelt med et tema/fag på skolen. Det bør kobles på dybdelæring gjennom den nye fagplanen.
9	Alt obligatorisk ikke så bra. Det bør heller være rammekår (tidsmulighet) og at det er fristende, aktuell tilbud.
10	Veldig vanskelig å si. Men jeg tror færre elever går på teater enn kino på fritiden og derfor ville jeg kanskje prioritert teater høyere. Men film på kino er også helt klart relevant!
11	"Obligatorisk" er å ta litt i. Det er viktig å utvide læringsarenaene. Film er en viktig sammensatt tekst, som elever skal øve seg på å avkode, og det kan selvsagt skje på skolen også.
12	Det er også andre kulturtilbud som er viktige.

Kommentar:

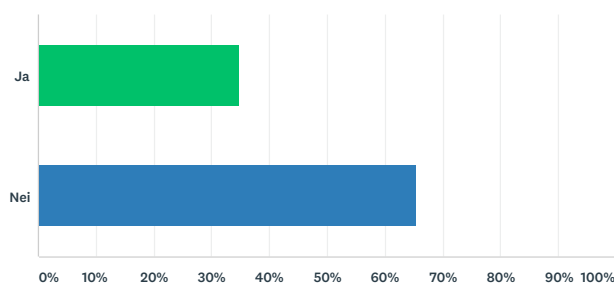
Dette spørsmålet deler respondentene. De som mener at kinovisninger i regi av skolen bør være obligatoriske antyder at skolen har et ansvar for å tilrettelegge for dette – fordi elevene skal eksponeres for (film)kultur, men også fordi mange elever kanskje ikke har økonomi til å benytte seg av kinotilbudet på egenhånd/ på fritiden.

Flere av de som mener at kinovisninger ikke bør være obligatoriske legger derimot vekt på at kino nettopp er noe som elevene benytter seg av på fritiden.

Andre påpeker at film og kino ikke trenger å favoriseres fremfor andre kulturtilbud.

Q9 Foretrekker skolen deres å vise film i klasserommet fremfor kino?

Answered: 23 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja	34.78%8
Nei	65.22%15
TOTAL	23

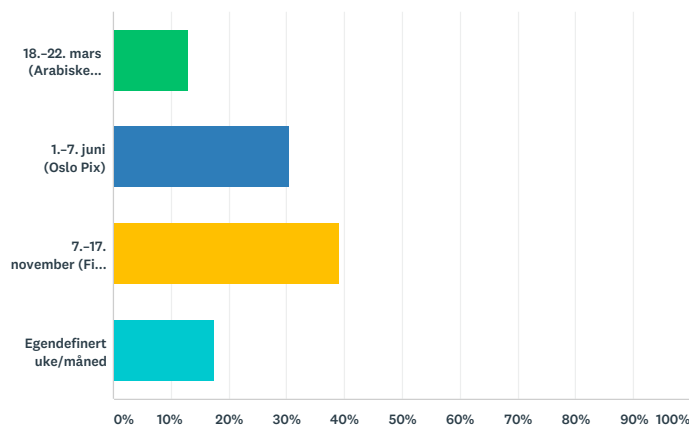
Kommentar:

En betydelig overvekt av respondentene foretrekker ikke å vise film i klasserommet, men de som gjør det opplyser at dette gjøres for å unngå noen av de praktiske hindringene som kan stå i veien for å se film på kino i skolens regi (bl.a. tid og økonomi).

Enkelte av de som har svart «Ja» understreker imidlertid at de er positive til både kino og klasserom som visningsarena, og dette kan tyde på at så lenge filmvisningene blir gjennomført er settingen av sekundær betydning.

Q10 Dersom skolen din skulle velge å delta på en av Oslos filmfestivaler, hvilke av følgende perioder er best sett i forhold til skolens årshjul?

Answered: 23 Skipped: 0

Kommentar:

Et knapt flertall oppgir at Film fra Sør ligger i det mest beleilige tidsrommet, men det er som man kan avlese et margi-
nalt flertall sett i forhold til de som oppgir Oslo Pix. Mars, når Arabiske filmdager finner sted, fremstår som en relativt
ubeleilig periode.

Regissørsamtale mellom den norske filmskaperen Emilie Blichfelt og italienske Phaim Bhuiyan, regissøren av filmen "Bangla" under Oslo Pix Ung 2019.

Foto: Bødvar Hole

7.1 Oppsummering av resultatene

Spørreundersøkelsen ble som nevnt i metodebeskrivelsen innledningsvis sendt ut til 92 skoler i Oslo. Spørreundersøkelsen ble rettet til kulturkontakter ved de utvalgte skolene, og informasjon om kontaktpersoner og epost-adresser ble hentet fra portalen *dks.osloskolen.no*. Utvalget som mottok undersøkelsen besto av skoler som dekker Oslo fra øst til vest, og fordelt på et likt antall skoler på barne- og ungdomstrinnet og videregående skoler. Det ble sendt ut purring én gang, og 23 skoler tok seg tid til å svare, noe som utgjør en svarprosent på 24,4 %.

Utvalget som mottok undersøkelsen representerer noe under halvparten av Oslo-skolene. I skoleåret 2018-2019 var det ifølge Utdanningsdirektoratet registrert 68 263 elever i grunnskolen (1.-10. trinn), fordelt på 163 skoler, og 19 469 elever fordelt på 40 videregående skoler i Oslo. Dette utgjør totalt 203 skoler inkl. både offentlige og private.⁴¹

En svarprosent på 24 % av et utvalg på 92 er ikke nok til å trekke bastante konklusjoner, men det er likevel mulig å peke på noen tendenser, som forøvrig også kan gjenkjennes fra dybdesamtaler utført med ansatte ved enkelte skoler.

Det er ikke til å underslå at det har vært utfordrende å komme i dialog med skolene og få svar på henvendelser. Den opprinnelige metode-ideen om et bredt utvalg dybdeintervjuer med mange skoler ble derfor ikke fulgt opp, og det ble i stedet sendt ut spørreundersøkelse via e-post. Kulturkontakter ved skolene har mange ulike roller og oppgaver å fylle, og henvendelser om dybdeintervjuer og spørreundersøkelser fra kulturaktører «utenfra» er nok ikke av høyeste prioritet i en travel skolehverdag, noe undertegnede har forståelse for.

Noen tendenser som utpeker seg er at skolekino er en aktivitet det finnes betydelig interesse for, og som dessuten gjennomføres av de fleste Oslo-skolene per i dag. Selv om det å vise film i klasserommet, og på den måten unngå flere av de praktiske utfordringene tilknyttet det å organisere en utflukt, trekkes frem som et alternativ av noen av respondentene, er det tydelig at kino er den foretrukne visningsarenaen.

Respondentene legger i tillegg vekt på at filmene de ser bør ha en faglig relevans, og at filmene bør innledes av en filmkyndig formidler. Basert på respondentenes kommentarer kan man avlede at det er viktig at filmvisningene har en vesentlig verdi i undervisningssammenheng – at filmens tematiske innhold er opplysende eller at filmen og presentasjonen av denne bidrar til økt medie- og kulturforståelse blant elevene. Flere av respondentene fremhever dessuten at introduksjon av filmene kan bidra til økt engasjement blant elevene.

En slik ramme kan en arrangør med formidlingskompetanse legge til rette for, og slik skape en filmopplevelse som gir et potensielt større undervisningsutbytte enn skolene selv er i stand til med kun filmvisninger i klasserommet.

Respondentene er kort sagt opptatt av en ramme rundt filmvisningene. Dette reflekteres i det store antallet som oppgir at de har vært på kino i løpet av det siste året og i betydelig grad benytter seg av DKS sine tilbud og skolefilmarrangementer i regi av Festivalkontoret, fremfor kun ordinære kinovisninger. (Flere av de oppgitte kinobesøkene ser i tillegg ut til å være arrangert i samarbeid mellom DKS og Festivalkontoret.) Man kan dermed slutte seg til at Oslos filmfestivaler, både med og uten DKS-samarbeid, senker terskelen for at skolene benytter seg av kinobesøk, og det at tilbudene eksisterer i seg selv bidrar til at kinobesøk er en populær aktivitet for de fleste skoler.

Det at så mange av respondentene oppgir at de har deltatt på visninger i regi av Festivalkontoret gjør at man kan oppfatte det slik at Festivalkontoret allerede har etablert seg godt i en posisjon som tilbyder og formidler av film, og at det finnes et stort potensial til å nå ut til mange av skolene som ikke allerede benytter seg av disse tilbudene.

Som nevnt er det utfordringer for skolene knyttet til det å organisere kinobesøk. Respondentene peker på flere eksempler – noen av disse er praktiske utfordringer knyttet til selve utflukten, men mange trekker også frem mangel tid og økonomi som betydelige utfordringer. Dette bør ses i sammenheng med at skolene ønsker å følge prinsippet om gratis skolegang, og at eventuelle omkostninger skal dekkes av skolen og ikke elevene selv. De aller færreste, om noen, skoler har egne budsjetter for dette.

Vi ser altså at kinobesøkene i minst mulig grad bør avhenge av elevenes og skolenes økonomiske ressurser – nesten alle respondentene oppgir at kinovisningene bør være gratis. Blant de som svarer at de kan betale en viss sum er det likevel tydelig at prisen per elev bør være betydelig lavere enn ordinære billettpriser på kino.

41 Kilde: Utdanningsdirektoratet (<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/>, hentet 05.11.19)

8.0 Anbefalinger

Dersom det skal kunne bli et ordentlig skolekinoløft må det være noen som tar et overordnet og koordinerende ansvar, ellers blir det kniving mellom de ulike aktørene

– sitat intervjuobjekt

Det er registrert 68 263 elever fordelt på 163 grunnskoler, og 19 469 elever fordelt på 40 videregående skoler i Oslo i skoleåret 2018-2019 (dette inkluderer både offentlige og private skoler). Et skoleløft for film skal kunne tilby filmvisning på kino til opp mot 88 000 elever årlig, noe færre hvis man ikke inkluderer 1.-3. trinn i barneskolen. Det vil kreve en svært god organisasjonsmodell, og ikke minst en solid finansiering som garanterer mer enn ett års støtte av gangen. Antallet elever og skoler tilsier at relativt store ressurser må settes av til logistikk og koordinering, noe som vil være en avgjørende faktor for at et skoleløft for film på kino vil være mulig å gjennomføre i Oslo.

BIFF – Bergen internasjonale filmfestival har opparbeidet en god modell for å vise film til elever i Bergen og Hordaland. De siste årene har i snitt 30 000 elever sett film under festivalen, i 2018 nærmere 34 000 elever. Skolevisningene under BIFF har en grunnstruktur som Festivalkontoret, i samarbeid med flere partnere, burde legge seg tett opp mot for å gjennomføre et skoleløft for film i Oslo. Man kan se for seg at Bergens-modellen ligger i bunn, men splittes opp og fordeles på de tre festivalene Festivalkontoret drifter, eventuelt også i samarbeid med andre, som HUMAN dokumentarfilmfestival. Da vil skoler kunne ha fire større festivaler i Oslo å delta på, og dermed flere tidspunkter å velge mellom. En slik modell vil kreve at flere aktører setter av tid til omfattende planlegging, og bør starte med en workshop der relevante partnere inviteres inn. Det fordrer at det er menneskelige ressurser hos Festivalkontoret som kan ta dette initiativet, og som i en planleggings- og oppstartsfase jobber fulltid med utviklingen av et slikt prosjekt.

Et skoleløft for film i Oslo bør samordnes med DKS, det ser ut til å være mest hensiktsmessig for både skolene, DKS og arrangør. I så fall må det satses målbevisst og langsiktig, og flere midler må avsettes til film i Den kulturelle skolesekken for å få til et slikt løft.

Det må ikke nødvendigvis være de uavhengige kinoene som er arena for skolefilmvisninger eller skolefilmfestivaler, men de kinoene som har best kapasitet. Vega Scene er et svært godt samlingssted for møter, organisering og etablering av et arbeidsutvalg for skolefilmvisninger, men de har naturligvis ikke stor nok setekapasitet til å kunne bære skolevisninger alene. De økonomiske avtalene med kinoene vil dessuten være avgjørende; hva slags avtaler og priser for sal- og seteie man inngår med kinoene er viktigst. De største kinoene har dessuten best kapasitet for store grupper på dagtid.

En modell der tilbud om skolekinovisninger er forbeholdt 4.-7. trinn, ungdomstrinnet og videregående trinn synes å være best fordi det ifølge skolene er komplisert å reise til og fra kinoene med de aller minste elevene, noe svarene i spørreundersøkelsen bekrefter.

I tillegg er det interessant å tenke seg en slags «ambulerende kinotjeneste» rettet mot skoler i spesifikke bydeler/ områder som er del av områdesatsinger i Oslo kommune, spesifikt Grorud-dalssatsingen, Oslo indre øst-satsingen og Oslo sør-satsingen.

Den kan for eksempel bygges opp litt etter samme prinsipp som Bygdekinoen, med et konseptnavn som «skolebydelskinoen» eller lignende. Her kan man få film ut til mange skoler i samme område og ha månedlige visningsdager rettet mot spesifikke skoletrinn og benytte kinoer der det finnes, for eksempel Symra kino, eller bydelshus, aulaer eller andre arenaer som rigges til «kino».

8.1 Tiltak

Det er nødvendig med en tydeligere struktur enn hva som finnes i dag. Nå er hele skolefilmområdet diffust, og man trenger et samlende organ eller noen som kan komme med en guide eller beste praksis for hvordan skolefilmkino i Oslo best kan innrettes

– intervjuobjekt

Det anbefales å invitere til en stor workshop i løpet av vinteren 2020 for å diskutere hvordan en satsing kan gjennomføres i praksis. En god modell kan være å opprette et slags bransjeråd for skolefilm, for slik å etablere en felles forståelse av hva som skal til og hvordan det best bør organiseres. I et slikt tenkt råd bør flere aktører inngå; festivaler, kinoeiere, distributører, formidlere, filmprodusenter og -regissører, Viken filmsenter, samt DKS-representanter. Én aktør bør ha hovedansvaret for å sikre gjennomføringskraft og fremdrift for et skoleløft for film i nær fremtid.

8.2 Finansiering

Langsiktige økonomiske samarbeidspartnere er helt nødvendig for suksessfaktoren til en slik satsing, og man bør derfor ha en treårig ramme som utgangspunkt. Årlige og prosjektbaserte tilskudd gjør det vanskelig å planlegge både for arrangør og deltakere/ skoler, særlig fordi skolene må ha programtilbud (fast eller valgfritt) presentert i begynnelsen av skoleåret. Da planlegges og settes aktiviteter for hele skoleåret. DKS Oslo er en ønsket økonomisk partner, men det er også nødvendig å få med andre del-finansiører på laget for at det skal skje en substansiell endring og oppskalering av filmtilbudet til Oslos skoler og skoleelever.

Det er få private sponsorer eller stiftelser som ser ut til å kunne støtte skolekinovisninger.

Stiftelsen Fritt Ord er en av de få, sammen med Sparebankstiftelsen DNB. I arbeidet med rapporten har et høyt antall private og offentlig støtteordninger blitt analysert og vurdert, og så langt er det ikke avdekket noen nye finansiører som i større skala kan være med på å øke antall filmvisninger for skoleelever. Det er de offentlige ordningene som peker seg ut om de mest opplagte og sannsynlige å søke støtte hos, og samarbeid med. Dette kan henge sammen med at skole og utdanning betraktes som et offentlig ansvar, og dermed er det få private sponsorer som er villige til å investere midler.

Norsk filminstitutt (gjennom den generelle festivalstøtteordningen), Den kulturelle skolesekken og Oslo kommune står igjen som de mest opplagte økonomiske bærebjelkene for en større satsing på filmformidling mot barn og unge i Oslo-skolen.

9.0 Sluttord/konklusjon

Regjeringen skal høsten 2020 legge fram en stortingsmelding om barne- og ungdomskultur, og gjennom den ønsker regjeringen å løfte fram kunst og kultur for, med og av barn og unge. Formålet er å heve statusen og kvaliteten på kunst og kultur som skapes for og formidles til barn og unge. Forhåpentligvis vil denne meldingen også berøre formidling av film til barn og unge og omtale nødvendigheten av en bedre organisering og statusheving av film i Den kulturelle skolesekken.

Den 28. september 2018 skrev Kjetil Lismoen i filmbransjebladet Rushprint: «Men om målet med filmpolitikken også skal være å stimulere til en kritisk og opplyst offentlighet, så holder det ikke å stole på den vanlige forbrukers evne til å manøvrere seg gjennom den enorme jungelen av tilbud. Folk har rett og slett ikke tid eller ressurser til det; og noen, som barn og unge, har ikke forutsetninger for det. Og er det noe «fake news» og den nye mediemanipulasjonen har vist (og dette berører i høyeste grad levende bilder) så er det at folkeopplysningens tid ikke er forbi, snarere tvert imot: Vi trenger profesjonelle veiledere, lærere, fortolkere, kuratorer, portvoktere og kritikere mer enn noen gang før. [...]filmformidlingen innen skoleverket er preget av et tilfældighetenes tyranni: Det er opp til hver enkelt lærer å avgjøre hvor alvorlig man skal ta filmen, og noe eget fag er det jo ikke. Altfor ofte er film noe man viser i kosetimen». ⁴²

Dersom Kulturmeldingens mål om at alle skal få tilgang til kunst og kultur– for slik å blant annet bidra til å styrke kritisk refleksjon og medborgerskap– skal nås, er det avgjørende at barn og unge som av ulike årsaker ikke får tilgang til kunst og kultur hjemme får denne tilgangen gjennom skolen.

De nye læreplanene som skal tas i bruk neste år betoner viktigheten av kunnskap om demokrati og medborgerskap og evne til kritisk refleksjon. Film er et glimrende verktøy for å åpne opp for mange aspekter ved liv og samfunn, og bør i høyeste grad benyttes langt oftere enn i dag.

Stiftelsen Festivalkontoret er godt rustet til å ta på seg ansvar for et tydelig skoleløft for film i Oslo, og har lang erfaring med å tilrettelegge for filmvisninger på kino for skoler. Men for å kunne skalere opp antall visninger og arrangementer, og sørge for at tilbudet når ut til så mange skoleelever i Oslo som mulig, er det nødvendig med langsiktig finansiering. Midlene skal blant annet sikre drift av prosjektet som helhet, sal- og seteleie hos kinoer, filmleie, kuratorhonorar og regissørbesøk.

Arbeidet med denne rapporten har vist at god dialog og aktive kulturkontakter ved skolene er helt nødvendig for å få til et skoleløft for film. Men arbeidet har også vist at det i en travel skolehverdag ikke er mye tid til å prioritere eksterne aktører og samarbeid med kultursektoren, utenom de program som tilbys gjennom DKS. I samtaler med ansatte ved skoler har dette kommet tydelig til uttrykk. Om viljen til å se mer film på kino i eller utenfor skolen er aldri så stor, så er mangel på tid og ressurser en av de største hindringene for skolene på alle trinn. Forhåpentligvis vil de nye lærerplanene bidra til større fleksibilitet for skolene, og bedre muligheter til å kunne ta i bruk en større verktøykasse for å nå de ulike læringsmålene for hvert klassetrinn.

Deltakelse ved Festivalkontorets festivaler og dokumentarfilmfestivaler som HUMAN kan tilføre kunnskap, refleksjon og skape kritisk debatt langt utover hva mange lærebøker kan. Det er demokratibyggning for fremtiden å satse på film(ut)dannelse av skoleelever i Oslo.

42 <https://rushprint.no/2018/09/filmformidling-pa-knaerne/>

Kilder

Dybdeintervju med representanter for:

Arabiske filmdager
Bergen Internasjonale Film Festival
DKS Akershus
DKS Oslo
Film fra Sør
Film & Kino
HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival
Kristiansand Internasjonale Barnefilmfestival
Kulturtanken
Kunnskapsdepartementet
Midtnorsk filmsenter
Nordnorsk filmsenter
Norsk filminstitutt
Oslo Pix
Stiftelsen Festivalkontoret
Sørnorsk filmsenter
TIFF Junior
Utvalgte filmdistributører
Utvalgte skoler (barne- ungdoms- og videregående trinn)
Vega Scene
Vestnorsk filmsenter
Viken filmsenter
Østnorsk filmsenter

Litteratur- og referanseliste

Artikkel på Kulturrådets nettsider desember 2015 <https://www.kulturradet.no/om-kulturradet/vis-artikkel/-/den-kulturelle-skolesekk-legges-om-i-2016>

DKS Oslo <https://dks.osloskolen.no/>

Filmmeldingen i Oslo (2016)

Fremtidens Kultur i et brukerperspektiv, InFuture (2018)

Innst. 83S (2015-2016)

Kirsten Drotner: «Børn og unges arbejde med film: Digital dannelse og produktiv læring for fremtiden» (Det Danske Filminstitut 2015)

Kulturtanken <https://www.kulturtanken.no/>

Kulturtankens årsrapport 2018

Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida

Meld. St. 30 (2014–2015) En framtdsrettet filmpolitikk

Meld. St. 22 (2006-2007) Veiviseren

Medietilsynet: Barn og medier-undersøkelsen 2018, 9 – 18-åringer om medievaner og opplevelser

Norsk filminstitutt årsrapporter for 2018, 2017, 2016

Prop. 1S (2019-2020)

St.meld. nr. 8 (2007-2008) Kulturell skulesekk for framtida